

ZAKAJ PADA ŠTEVILO SLOVENSКИH UČENCEV?

Pred začetkom novega šolskega leta

Raznarodovalci se zaman trudijo - Spoštujte vse jezike in kulture v državi

Začetek šolskega leta, ki je pri vseh narodih vsakdanja in domala brezpomembna zadeva, je postal za Slovence naših krajev v zadnjih časih zelo važen dogodek. O njem ne pišejo samo Slovenci, temveč tudi Italijani, čeprav se jih vprašanje slovenskega šolstva pravzaprav nič ne tiče ter bi se oni morali brigati predvsem za lastno in ne za naše šolstvo.

Zakaj se toliko zanimajo za slovenske šole? Ali morda zato, da bi nam kot starejši in močnejši narod pomagali razvijati in krepiti slovensko omiko? Saj bi to samo po sebi ne bilo nič nezaslišanega. Le pogledimo v Švico, kako se tamkajšnji Nemci javno potegujejo za ohranitev italijanske kulture v Tesinu. Znano je tudi, kako so svoj čas bile organizirane po vsej Švici zbirke, da bi se s prostovoljnimi prispevki podprle prosvetne ustanove Ladincev. Nemški, francoski in italijanski Švicarji vidijo v jeziku in kulturnih izročilih šibkejših ladinskih sodržavljanov dobrotno, ki jo je treba skupno ščititi in pospeševati. Ta duh resnično demokratične človeške vzajemnosti je vzrok, da je mala Švica danes v svetu velika.

KAKŠNA BI MORALA BITI DANTE ALIGHIERI

Spoznanje, v čem tiči resnična veličina narodov, je trenutno zablislilo tudi na zadnjem obnem zboru znanega društva Dante Alighieri v Trstu.

Vseučiliški profesor Diego de Castro je v svojem poročilu izjavil, da bi društvo moralo v obmejnih krajih imeti v programu »ne samo obrambo italijanskega jezika, temveč obrambo vseh jezikov. Ono bi moralo delovati in se boriti, da doseže svobodo in pravico v korist VSAKRŠNE NARODNOSTNE SKUPINE, zahtevati spoštovanje tudi za druge jezike, ki se govore v naši državi, delovati in se boriti, da izposluje tako spoštovanje tudi od drugih dežel v vseh primerih, kjer je še danes na žalost to potrebno. Pri nas ne more dandanes nihče trditi, da ni popolne svobode.

Kako veseli in zadovoljni bi bili Slovenci, če bi to res bil program društva Dante Alighieri! Saj bi vplivna in po vsej državi razširjena ustanova branila naš jezik, delovala in se »borila« tudi za slovenske šole ter za našo narodno enakopravnost. Kot zaščitnica vseh zapostavljenih manjšin brez razlike bi Dante Alighieri kmalu zaslovela po Evropi ter visoko dvignila ugled Italije po vsem svetu. Tako organizacijo bi tudi Slovenci z vsemi močmi podpirali.

Toda stvarnost je na žalost povsem drugačna. Kar je De Castro izjavil, je bil samo

plemenit navdih, ki je za hip spreletel njegovo dušo, a je v nasprotju z ostalimi njegovimi izjavami.

»Pri nas,« je rekel, »ne more danes nihče trditi, da ni popolne svobode.«

In vendar je De Castro sam, ki v svojem poročilu to trdi. Beneški Slovenci, pravi, »zelo ljubijo svoj jezik in hočejo poslušati v tem jeziku tudi pridige v cerkvah. De Castro se čudi in huduje, da ondotni Italijani temu nasprotujejo. Kje je tu popolna svoboda?

SOCIALNI IN GOSPODARSKI PRITISK

Najbolj bi se pa moral De Castro čuditi, da ni v Beneški Sloveniji niti ene šole v jeziku prebivalstva in da je tam domača govorica prepovedana celo kot postranski učni predmet. Kako je mogoče to pred svetom opravičiti?

Kakor vsi ostali nacionalisti trdi tudi De Castro, da prebivalstvo pač ne mara šol v svojem jeziku. Preden odprejo kako slovensko šolo, bi se moralo torej izvršiti nekako ljudsko glasovanje. Zakaj ne zahtevajo ljudskega glasovanja za šole v Apuliji in Siciliji?

Dragoceno priznanje vseučiliškega profesorja

De Castro pravi sam v svojem poročilu naslednje: 1. 1912-13 je bilo v tržaški občini 5899 slovenskih učencev in za te je občina vzdrževala reci in piši 10 osnovnih šol, ki so pa bile vse le v slovenskih vaseh okolice. Za desetisoče Slovencev v mestu samem ni občina do propada Avstrije nikoli odprla ene edine šole. Dve slovenski šoli v mestu smo si Slovenci morali sami vzdrževati. Isti položaj je bil v Gorici. V Trstu niso Slovenci nikoli imeli svoje srednje šole.

Tako so bile naše pravice zaščitene v Avstriji. Šele Angleži in Amerikanci, to se pravi tujei, so nam dali v Trstu in Gorici šole ki nam po naravnem pravu pritičejo.

Italijanska država je te šole priznala, toda število slovenskih učencev v zadnjih letih stalno pada. L. 1947 smo imeli Slovenci na Tržaškem 41 osnovnih šol z 252 razredi in 4331 učenci. Danes imamo šol še 37, vendar le 126 razredov in le 2002 učenca. Njihovo število je padlo za več ko polovico.

Kaj je temu vzrok? De Castro navaja med vzroki gospodarski položaj našega ozemlja. Na Tržaškem, — pravi — so »podjetja in ustanove vseh vrst skoro v celoti italijanske in zato imajo učenci, ki so obiskovali slovenske šole dejansko manj možnosti dobiti službo kot oni, ki so končali italijanske.

Za to izjavo smo De Castru hvaležni. Vsak razsoden človek namreč razume, da bi na

Zato ne, ker se jim zdi samo po sebi umljivo, da naj se italijanski otroci vzgajajo v lastnem jeziku. Pravično bi bilo, naj velja isto tudi za beneške Slovence. Saj trdi vendar De Castro, da tamkajšnje prebivalstvo svoj jezik — ljubi! Kako to, da ga v šoli naenkrat sovraži?

Take modrosti — razen laških nacionalistov — ne more noben človek na svetu razumeti.

In vendar je resnica zelo enostavna: isti Italijani, o katerih piše de Castro, da se protivijo rabi slovenščine v cerkvah, nasprotujejo še bolj ogorčeno domačemu jeziku v šolah. Že desetletja izvajajo tak socialni pritisk na kulturno zaostale beneške Slovence, da si ti ne upajo zahtevati lastnih šol. Gre za eno najbolj žalostnih in temnih poglavij v zgodovini narodnih manjšin Evrope.

Sličen socialni in gospodarski pritisk se izvaja načrtno že iz davnih časov tudi na Slovence v Trstu in Gorici. V Italiji velja kot sveta resnica, da je Avstrija v naših krajih stalno podpirala Slovence na škodo Italijanov. To je velika zgodovinska laž.

narodno mešanem ozemlju, kot je naše, morale imeti pri namestitvah prednost osebe, ki poznajo oba deželna jezika in ne samo enega. Tako je pravilo posebno v trgovskih središčih ter se bo zato v doglednem času z neudržljivo močjo tudi pri nas uveljavilo. Tega ne bo mogel nihče ustaviti. Zato imajo slovenske šole navzlic vsemu pred seboj bodočnost!

Če delajo danes našim ljudem pri službah ovire, je torej edini vzrok v tem, da so pač — Slovenci. Vsega je kriva nacionalistična zaigranost!

BREZ STRPNOSTI NE BO NIKOLI MIRU

Ali ni nadvse žalostno opazovati, kako policija še zmerom nadleguje naše ljudi z vprašanji, čemu in zakaj pošiljajo svoje otroke v slovenske šole. Isto se drznejo delati uradniki na tržaškem magistratu. Kdor je pri občini v službi, si ne upa več pošiljati otrok v slovensko šolo. Italijanski nacionalisti so s svojo propagando ustvarili v mestu tako ozračje, da večkrat tudi pošteni in strpní podjetniki pomišljajo, ali smejo vzeti v službo Slovence. Boje se, da bi imeli od tega škodo. Strah za kosček kruha zadržuje tisoče in tisoče Slovencev, da vpišejo otroke v naše šole.

Res je sicer, da je med nami tudi nekaj

Nadaljevanje na 3. strani

NOVICE Z VSEGA SVETA

PERONOV PADEC

Skoro točno 3 mesece po zadnji vstaji je izbruhnil nov upor proti Peronu. To pot se vojaštvo ni spuntalo v prestolnici, kjer je imel Peron delavske množice na svoji strani, temveč v podeželskih mestih, od koder je začelo obkoljevati Buenos Aires.

Po večdnevnih krvavih borbah so zmagali uporniki. Odločila je mornarica, ki je priplula pred Buenos Aires ter naperila na mesto težke topove. Ko je Peron spoznal, da je premagan, se je vdal in odstopil. Z njim so se umaknili vsi ministri in vlado je prevzel odbor generalov. Ta je stopil takoj v zvezo z uporniki in jim ponudil premirje. In res sta oba tabora ustavila ogenj, da preprečita nadaljnje prelivanje krvi.

Medtem se je Peron preoblekel in se pojavil z malim kovčkom na urugvajskem poslanstvu ter prosil, da ga zaščitijo. In res so bivšega predsednika republike spravili na urugvajsko ladjo, zasidrano v pristanišču pred Buenos Airesom. Toda uporniška mornarica je ladjo obkolila in ji ne pusti, da odplove. Uporniki zahtevajo, naj se jim Peron izroči, kar je pa odbor generalov odločno odbil.

Namesto da bi se sedaj začela pogajanja, je tako nastala nevarnost, da pojde meščanska vojna naprej.

POŠTEN BOREC, NE ZMAGOVALEC

Ob njegovi vrnitvi iz Moskve so Nemci sprejeli Adenauerja s spoštovanjem, toda ne s posebnim navdušenjem. Pisani sporazum določa namreč le to, da se med obema državama obnove redni diplomatski odnosi in nič drugega. Nobene besede o zedinjenju Nemčije! Zgodilo se je, kar so hoteli Rusi.

Najvidnejši Adenauerjev uspeh je ustna Bulganinova obliuba, da se zadnji nemški jetniki vrnejo k svojim družinam. Gre, kakor pravijo Rusi, za 9626 oseb. Še preden je Adenauer dospel domov, je Kremelj začel s pripravami za njihovo osvoboditev.

Vprašanje jetnikov je človeška zadeva, ki leži res na srcu nemškemu prebivalstvu. Ko je Adenauer stopil iz letala, je mati nekega ujetnika iz hvaležnosti začela poljubljati staremu državniku roke.

Drugi uspeh je pa ta, da so Rusi dovolili Adenauerju izjaviti pred vsem svetom, da je edino on upravičen govoriti v imenu vseh Nemcev.

Da bi potolažil komuniste iz vzhodne Nemčije, je Kremelj povabil sedaj na obisk v Moskvo tudi njih voditelja Grotewohla, ki se bo kot discipliniran komunist vrnil domov pomirjen in zadovoljen.

VESELA NOVICA

Iz Rima je prišel glas, da je zakonski načrt, s katerim naj slovenske šole na Goriškem in Tržaškem postanejo stalne, že izdelan ter bo prišel te dni v razpravo pred ministrski svet.

Končno smo vendarle dočakali, da se slovensko šolstvo uzakoni. Ministru Rossiju smo za to hvaležni. Slovenske šole v naših krajih imajo po njegovem mnenju veliko nalogo, da širijo medsebojno razumevanje med sosednima narodoma ter ju duhovno zblizujejo.

Kolika razlika med miselnostjo ministra Rossija in tukajšnjimi nacionalističnimi sovražniki slovenske prosvete.

VISOKI OBISKI

Komaj sta grški kralj in kraljica zapustila Jugoslavijo, že so se javili novi pomembni gostje. Najprej podpredsednik sovjetske vlade Mikojan, ki bo z ženo in otroci prebil počitnice v Jugoslaviji. Prvič se je zgodilo, da gre kak sovjetski voditelj na počitnice v inozemstvo. Preteklo soboto je prispel v Beograd tudi bivši načelnik francoske vlade Mendès-France.

V Jugoslaviji se nahaja obenem ameriški podminister za finance Murphy, da bi uredil s Titom nekatere važne zadeve. Amerikanci dajejo še vedno Jugoslaviji vojaško pomoč, a hočejo natančno vedeti, kako se to orožje uporablja. Tito je za pomoč hvaležen, toda je nasproten, da bi Amerikanci nadzirali njegovo vojsko. Ta spor je treba sedaj poravnati.

Amerikanci so voljni dati Jugoslaviji razen tega še 40 milijonov dolarjev pomoči, toda hočejo biti brezpogojno gotovi, da ostane Titova politika do Amerike tudi v bodoče nespremenjena. Še vedno se boje, da bi se Jugoslavija ne naslonila preveč na Sovjetsko zvezo. Pogajanja z Murphyjem so torej zelo važna: Titov cilj je, da zagotovi svoji državi prijateljstvo in podporo toliko vzhoda kot zapada.

ODLOČEN »NEI«

V saarski kotlini na meji med Francijo in Nemčijo besni volilni boj. Gre za to, da prebivalstvo glasuje za ali zoper sporazum, ki ga je Adenauer podpisal s Francijo in po katerem naj bi dežela dobila avtonomijo. Kander je pozval svojo Krščansko dem. zvezo v Posarju, naj glasuje za sporazum.

Preteklo nedeljo se je pa stranka sestala in soglasno sklenila, da glasuje proti. S tem je hotela javno izpovedati, da zahteva namesto samouprave zedinjenje nemškega Posarja z matično državo. Njen upor proti Adenauerju utegne ogroziti vse dosedanje odnose med Nemčijo in Francijo.

MOGOČNO ZBOROVANJE

Preteklo nedeljo je bil v tržaškem gledališču Rossetti shod, na katerem so zastopniki številnih gospodarskih, političnih in strokovnih organizacij zahtevali od vlade, naj spremeni tržaško ozemlje v prosto cono, kjer bodo vse carine odpravljene. To je edini izhod, ki vodi Trst iz težke gospodarske krize.

Zahteva po prosti coni prodira čedalje globlje v množice, kar se je jasno videlo v nedeljo. Vsaka stranka, ki bi se temu upirala, bi bila na Tržaškem nemogoča in v volitvah uničena.

»OSVOBODILNE ČETE«

Tako se imenujejo posebne edinice, ki so jih Amerikanci na podlagi izkušenj iz zadnje svetovne, zlasti pa korejske vojne, sedaj uvedli v svojo armado. Čete so sestavljene iz samih prostovoljcev in imajo nalogo, da se spuste za hrbet sovražnika. Vsak vojak se mora izučiti uporabljati padalo, mora biti izvežban do podrobnosti kot pešak, obenem

pa natančno poznati povelja v jeziku bodočega sovražnika.

Partizanstvo je postalo tako sestavni del modernega vojskovanja.

»PREJ SE NAUČI RAK ŽVIŽGATI«

Zastopnike komunistične vzhodne Nemčije so sprejeli v Kremlju tudi z velikimi častmi. Na svečanem sprejemu je Hruščev razlagal novo sovjetsko politiko. »Če kdo misli,« je rekel, »da se za našimi smehljaji skriva namen, opustiti komunizem, se strašno moti. Mi se ne bomo odpovedali komunizmu, laže bi bilo naučiti raka žvižgati.«

Sovjetska zveza hoče, da bi komunistični in kapitalistični družabni red živela mirno drug poleg drugega, zmagal pa bo komunistični, ker je boljši. »Gospodu Adenauerju smo rekli, da je pot, ki si jo je izbral, zgrešena, ker ga vodi do groba kapitalizma.« Bodočnost je »v rokah« vzhodne Nemčije.

Ko so gostje to čuli, so bili zelo zadovoljni, četudi vedo, da bi v svobodnih volitvah ne glasovalo zanje več ko 10 odstotkov prebivalcev.

NAMESTO VRATARJA — ZVOČNIK

Gostje, ki nočijo v hotelih, se dajo navadno zjutraj ob določeni uri prebuditi. Neki ameriški hotel v Chicagu je uvedel tole novotarijo: namesto da bi zjutraj vratar trkal na vrata, se oglasi v sobi poseben zvočnik, ki vpraša gosta, kako je spal, če želi v sobo zajtrk in časnike ali pa če se hoče prej okopati.

KAVA GORI

V Genovi je na parniku Treviso izbruhnil velik ogenj v skladiščih podpalubja, kjer je bilo naloženih 8000 vreč kave. Čeprav so gasilci naglo s plini omejili plamene, je zgorela dobra tretjina blaga. En gasilec je zgubil življenje, škoda je ogromna.

GOSPODARSKI NAPREDEK

Ameriška industrija se brez prestanka spolnjuje, ker opravljajo stroji v vse večji meri delo, ki so ga prej ljudje. Delavec stoji v mnogih tovarnah vedno na istem mestu in čaka, da pride do njega tisti del recimo avtomobila, ki ga mora on obdelati. Njemu je treba le pritrditi vijak, njegov tovariš izravna s kladivom ploščo, tretji pregleda električne žarnice in že gre miza naprej in odnese kos avtomobila. To imenujejo delo na »tekočem traku«.

Sedaj se trudijo Amerikanci, kako bi tudi to mehanično delo opravljali namesto človeka stroji. Že danes je storilnost mnogih ameriških tovarn tako visoka, da isto število delavcev izdelava v istem času petkrat več blaga kot v Italiji.

Posledica je, da so ameriški izdelki cenejši in se zato po vsem svetu z lahkoto prodajajo. Plače delavcev so visoke in delovni čas je krajši kot drugod. V Ameriki znaša sedaj 40 ur na teden, upajo pa, da ga bodo s časom zmanjšali na 6 ur dnevno.

NOVA GLASBA

Profesor dr. Frenz vodi v Berlinu najbolj čudovit kvintet na svetu. On igra na malo otroško flavto, štirje spremljevalci pa pihaajo v navadne steklenice za zdravila, ki so različno napolnjene z vodo. Kvintet se sliši lepo kot zbor slavčkov.

Profesorju ponujajo milijone, da bi nastopil v filmu, pa ne mara. Raje zabava vsako soboto navadne goste v starinski kleti.

NOVICE

GENOVA IN TRST

Če hoče naše pristanišče spet oživeti in naj pridejo Tržačani do kruha, je treba najprej vrniti Trstu ladje, ki so mu bile vzete in dodeljene drugim lukam. Med te spadata tudi motorni ladji Asia in Victoria, o katerih vemo, da vzdržujeta sedaj zvezo z Daljnim vzhodom namesto iz Trsta iz Genove.

Končno se je vlada odločila, da vrne ladji Trstu. Minister Cassiani je uradno sporočil županu Bartoliju, da se bo to TAKOJ zgodilo.

Tedaj so pa Genovežani zagnali strašen hrup, češ da se jim dela velikanska krivica. V Rim so poslali svoje poslance in senatorje in druge zastopnike, ki so tako ropotali in pritiskali na Segnija, da se je začel umikati. Razburjenje Genove je pretirano — se je opravičeval — vlada ni nikogar »pooblastila«, da Trstu kaj obljublja.

Tako smo sedaj priča, kako počasi jedo dano besedo. Proti takemu ravnanju z našim mestom se je pretekli teden uprl celo občinski svet z demokristjansko večino ter sprejel resolucijo, za katero so glasovale vse stranke.

V EDINI CERKVI

Kanceler Adenauer je globoko veren človek. Tudi med burnimi razpravami v Moskvi je čutil potrebo, da se udeleži službe božje. Na razpolago mu je bila edina katoliška cerkva, ki jo je Sovjetska zveza pustila v svoji prestolnici.

KAJ ŠTUDIRAJO

Število dijakov na univerzi v Ljubljani stalno narašča. Sedaj jih je vpisanih že okrog 6500. Značilno je, da jih največ študira tehniko, lani kar 2341.

Te trume bodočih inženirjev dokazujejo, da se slovenska industrija hitro razvija. Kmetje so že danes v manjšini. Slovenija se bo v doglednem času spremenila iz poljedelske v izrazito industrijsko deželo.

PAMETEN UKREP

Minister prosvete Rossi je ukazal, da se odslej naprej ne bodo smele menjavati vsako leto učne knjige v osnovnih šolah. To je za žepe revnih staršev zelo razveseljiva novica. Saj je bilo stalno menjavanje dragih učbenikov res že nesmiselno. Prinašalo je dobiček le piscem in založnikom.

IZ VESELJA V SMRT

V Bocnu na Južnem Tirolskem se je par Ghinello rodil sin. Oče je ves vesel tekal iz stanovanja, da bi staršem v spodnjem nadstropju naznanil novico. Pri tem se je v veliki radosti stegnil preveč čez ograjo in telebnil po stopnicah na kameniti tlak, kjer je mrtev obležal.

NAMESTO PRED OLTAR V JEČO

Blizu Milana so orožniki na predvečer poroke odpeljali mladega Linia Fermo. Bil je že prej v ječi, pa so ga izpustili, češ da je dejanje bilo storjeno v vojni in spada zatoj pod amnestijo. Zdaj je pa sodnija ugotovila, da je šlo za navaden rop in fant bo moral odsedeti še — 21 let.

Nesrečna nevesta!

PROTI DOLGOČASJU

Italijansko ministrstvo železnic je zgradilo na glavni postaji Termini v Rimu pod zemljo velik kino. Potniki, ki morajo večkrat po cele ure čakati na odhod vlakov, pojdejo lahko kar zastonj noter.

ŽRTVE NEPREVIDNOSTI

Zadnja dva meseca je v Italiji zgubilo življenje na planinah 40 oseb. Oblastva so ugotovila, da se je pretežna večina planincev smrtno ponesrečila le zastran svoje lahkomišelnosti in neprevidnosti.

PO 60 ŠILINGOV

Tuje zasedbene čete so bile v vseh vojnah velika nadloga za prebivalstvo. To velja za vse armade tudi v zadnjem svetovnem spopadu. Ko so ameriški vojaki šli iz Avstrije, so pustili tam 14.000 nezakonskih otrok. Sedaj prihajajo na socialne urade procesije takih mamič podpisov izjave, da se odrekajo otroku. Uradi pa iščejo družine, ki bi revčke posvojili. Za 60 šilingov — taka je pristojbina — si lahko »kupi« otroka.

PSI IN LJUDJE

Grofica de Pisani iz Bordighere v Piemontu ima 165 psov vseh mogočih pasem, ki jih je zbrala z vseh vetrov. Streže jim prav po kraljevsko. Zanje je sezidala nekatere vile ter jim določila posebne služabnike. Ljudje iz okolice se sprašujejo, ali bi ne

bilo bolje, da bi razvajenka tako skrbela za revne otroke.

SMEHLJAJOČA SE HLADNA VOJNA

Adenauer je imel razgovor s časniki, v katerem je izrazil upanje, da bodo zapadnjaki na prihodnjem sestanku s Sovjetsko zvezo v Ženevi proglasili zedinjenje Nemčije za poglavitno in prvo vprašanje, o katerem je treba razpravljati.

Sovjeti — je dejal — niso spremenili svojih bistvenih ciljev. »Smehljanje Moskve po Ženevi je samo novo poglavje hladne vojne. Vse dotlej, dokler ne bo uresničen splošen dogovor o razorožitvi, mora zapad ostati močan in silen.«

UMESTNO PISMO

V Trstu zboruje Državni odvetniški kongres Italije. Društvo Pravniki ga je v posebnem pismu toplo pozdravilo, a ga obenem prosilo, naj v Rimu posreduje v naslednjih zadevah: Ustavi naj se sodno preganjanje Slovencev zaradi njih prejšnje politične dejavnosti, objavi naj se že enkrat besedilo londonskega sporazuma v Uradnem listu ter ukinejo predvsem sramotni fašistovski zakoni, ki prepovedujejo rabo slovensčine na sodnih dnevih.

Vse to nasprotuje namreč jasnim določbam posebnega statuta ter onemogoča mirno sožitje med sosednima narodoma in državama.

Pred začetkom novega šolskega leta

Nadaljevanje s 1. strani

mlačnežev, nezavednežev in oportunistov. Med nami so tudi taki, ki so gospodarsko neodvisni, pa kljub temu pošiljajo otroke v italijansko šolo. S tem se hočejo Italijanom prilizovati. Saj smo doživeli sramoto, da je celo ravnatelj slovenske šole vpisal svoje slovenske otroke v italijansko šolo. Vendar so to, hvala Bogu, le izjeme. V ogromni večini tržaški Slovenci niso nikaki odpadniki, temveč se boje samo za svoj kruh, stoje pod močnim gospodarskim pritiskom laških nacionalistov. V kosteh prebivalstva tiči na žalost še zmerom strah, ki jim ga je fašizem vtepal četrt stoletja s svojo nasilno in barbarsko politiko.

Ljudje še danes niso postali svobodni in neodvisni državljani demokratične republike, temveč leži na njih dušah še vedno suženjska duhovna dediščina fašizma. Te nekulturne razmere izkoriščajo nacionalisti, da bi spodkopavali in rušili naše šole.

NE BODO NIČ DOSEGLI

Toda gospodje se zaman trudijo. Beneški Slovenci niso pod Italijo nikoli imeli svojih šol, že 89 let se italijanska oblastva in organizacije na vse načine mučijo, da bi jih raznarodili, pa so vendar ostali Slovenci. Po tej vojni se je začela njihova zavest prebujati in za vedno je minil čas, ko bi jih še bilo mogoče pretopiti v večinski narod. Če jih bodo še nadalje pritiskali in zapostavljali, se bo zgodilo samo to, da se bo začel med njimi širiti tudi — iredentizem. Vse po zaslugi italijanskih nacionalistov.

Tudi na Goriškem in Tržaškem so že iz davnih časov zapostavljali naše šole, dokler jih niso pod fašizmom popolnoma zatrli. Da bi se italijanizacija čim hitreje in koreniteje

izpeljala, so uničili naše prosvetne organizacije in odpravili naš tisk. Slovenske napise so odstranjevali celo z naših grobov.

In kaj so dosegli? Ljudstvo se je potuhnilo in na oko vdalo, toda v danem trenutku se je kot en moč dvignilo zoper fašizem. V borbah je tedaj padlo okrog 50 tisoč naših ljudi.

Narodni nestrpneži se pa niso iz zgodovine ničesar naučili. So med nami ljudje, ki se tega veselijo. Čim več krivic nam bodo laški nacionalisti delali — pravijo — tem prej se bo iznova predramila in učvrstila narodna odpornost. Da pri tem ti ali drugi kot trhle veje odpadejo, je postranskega pomena.

V tem je mnogo resnice. Politika, ki jo vodijo prenapeteži do Slovencev, širi dejansko vse večjo nevoljo med našim ljudstvom in budi v njem čedalje večji odpor. Ta nezadovoljnost se po zakonih narave in krvi širi čez mejo med matičnim narodom in polagoma zastruplja ozračje med sosednima državama. Nič bi ne pomagalo nacionalistom, četudi bi se jim posrečilo raznaroditi poslednjega tržaškega Slovenca in vse naše vasi v podeželju.

Špor bi se samo zaostрил ter rodil v bodočnosti neizbežne nesreče.

In vendar je izhod iz današnjega stanja zelo preprost: nič drugega ni treba kot izvesti načela, ki jih je De Castro priporočal družtvu Dante Alighieri. V programu vseh poštenih in razumnih ljudi naših krajev bi morala biti »ne samo obramba italijanskega jezika, temveč obramba vseh jezikov« in zaščita »vsakršne narodnostne skupine«.

Naj se oba sosedna držita dosledno in strogo teh plemenitih načel, pa bosta v naših krajih zavladala trajen mir in pravo bratstvo med narodi.

Dopisi v Tržaškem

KONTOVEL

Kontoveci in Prosečani gledamo z žalostnim srcem, kako nezadržno se nadaljuje raznarodovanje našega podeželja. Tudi pri nas so že pred meseci začeli graditi nič manj kot 98 stanovanj za istrske begunce. Novo laško naselje stoji ob Napoleonovi cesti, in sicer v kraju, ki mu domačini pravimo Cer. Zemljišče je bilo nekoč jusarsko, a ga je zadnje čase upravljala tržaška občina, ki ga je pred kratkim odstopila zloglasni Ustanovi juljskih in dalmatinskih beguncev. Po vojni so zemljišče pogozdili, tako da so tu že rasli lepi borovci in brest. Z gradnjo novega naselja pa je bilo konec tudi mladih dreves.

Zanimivo je vedeti, da so prav na istem zemljišču hoteli zidati hiše tudi nekateri domačini, a jim je tržaška občina določila tako visoke cene, da jih naši ljudje niso mogli sprejeti. Kasneje pa je občina isto zemljo prodala po znatno nižjih cenah — tujcem! Naši občinski upravitelji so s tem ponovno dokazali, kako znajo ščititi življenjske koristi svojih slovenskih občanov.

Vse torej kaže, da se raznarodovalni načrt ne da zaustaviti. Drugo vprašanje je, ali bo ta nečedni posel žel v bodočnosti kake vidne uspehe. O tem ni nihče na Kontovelu prepričan.

Pretekli ponedeljek je gospa Vladimira Prašelj peljala v tržaško bolnico 10-letnega sina Karla, ki je že pred tremi tedni med igro nesrečno padel ter si rnil koleno. Ker mu bolečine niso hotele odleči, ga je mati spremila k zdravniku, ki je ugotovil znake tetanusa. Otroka so zadržali v bolnici. Upamo, da ne bo nič hudega in da bo kmalu ozdravel.

PADRIČE

Za časa zaveznikov se pri Padričah zgradili vrsto velikih poslopij, ki naj bi služila vojaškim namenom. Po prihodu italijanskih čet pa so v zgradbe nastanili begunce iz bivše cone B. Danes jih je tu približno 1500. Pravijo pa, da jih bo v doglednem času prišlo še drugih 2000, za katere so že začeli postavljati nove barake.

Vse kaže, da se begunci ne bodo tu nastanili za stalno, temveč ostali le toliko časa, dokler jih ne razmeste po drugih krajih. Hrano jim vozijo iz Trsta in ob nedeljah imajo svojo službo božjo.

Vidimo torej, da se kljub londonskemu sporazumu istrski Italijani v čedalje večjih množicah selijo z rodne grude in sedaj celo proti volji italijanskih krogov.

MILJE

Ladjedelnica Felszegi v Miljah je te dni prejela naročilo za gradnjo dveh 700-tonskih ladij. Za eno ladjo je denar že nakazan in so že začeli s pripravljalnimi deli, medtem ko upajo, da pričenejo drugo gradnjo v prihodnjih dveh mesecih.

Sedaj je v delu 3800-tonska ladja, kar je za miljsko ladjedelnico pravi rekord. To je namreč največji parnik, ki bi ga bili kdaj zgradili v Miljah.

Novega naročila se vesele vsi naši prebivalci, saj je s tem zagotovljen kruh marsikateri družini.

LONJER

Ko se je pretekli ponedeljek 78-letna Ivanka Knez vozila z avtobusom v Trst, se ji je nepričakovano zgodila huda nesreča. Pri mestnem vrtu je vozač nenadoma tako zavrl, da je Knezova zgubila ravnotežje ter se znatno poškodovala. Zatekla se je v bolnico, kjer so jo pridržali zaradi globoke rane na nogi in verjetnega zloma zapestja.

Želimo ji, da bi kmalu bila popolnoma zdrava.

DEVIN

Kakor smo zadnjič poročali, je pretekli petek bil v gradu velik sprejem, ki ga je princ Thurn-Taxis priredil na čast vseučiliškemu profesorju, zbranim na zborovanju v Trstu. Sprejema so se udeležili tudi najvišji predstavniki tukajšnjih oblastev. Ob grajskem vhodu so vihrale zastave 16 evropskih držav, grajski prostori pa so bili brezhibno pripravljeni za sprejem visokih gostov.

V vasi je ves dan vladalo splošno zanimanje za umetne ognje, o katerih so trdili, da bodo to pot nekaj edinstvenega. In res so jih ob pol enajstih zvečer začeli spuščati visoko v nebo. Prizor je trajal približno pol ure. Rakete so se v nebu razpočile ter oddajale vse mogoče barve. Ob tem pogledu so ljudje prešli iz vsakdanjega, trdega življenja v svet pravljic. Ob koncu se je ob morskih pečinah vnel velik bengalski ogenj, ki je osvetljeval devinski stari grad, na katerem je zavihrala zeleno-bela zastava združene Evrope.

Princ je na sprejem povabil tudi številne vaščane, ki so se vabilu prav radi odzvali.

Preteklo soboto sta se v vaški cerkvi poročila domačina g. Kazimir Pecikar in gđe. Mira Legiša. Novemu paru želimo mnogo sreče na novi življenjski poti.

ŠTIVAN

Nedavno tega so pri nas začeli graditi zadnji del avtoceste, ki spada še pod Tržaško. Prav pod bivšim goriškim blokom sedaj vrtajo v hrib, da naredo predor, skozi katerega pojde nova cesta. Pravijo, da se bo pot nadaljevala čez Timavo, šla za tržiškim gradom ter pri Ronkah segla v furlansko ravan. Nekoliko se čudimo, da niso onkraj Timave še začeli z deli, medtem ko vse kaže, da se na Tržaškem zelo mudi.

Za slična dela bi nekoč potrebovali ogromno ljudi, danes pa je vse drugače. Podjetja razpolagajo s stroji vseh mogočih vrst, ki opravljajo tudi taka dela, za katera so še do nedavnega bile nujno potrebne človeške roke. Imaš stroje, ki izravnavajo zemljo, kopljejo

in nakladajo kamenje na tovornike; vse to lahko danes opravi nekaj ljudi.

Zato ni avtocesta mnogo pripomogla, da se zmanjša brezposelnost. Edina izjema je do sedaj ustanova Selad, ki tudi gradi del ceste, a nima nobenega modernega stroja in zato daje kruha približno 30 ljudem.

Nekateri naši brezposelni se pritožujejo, ker so podjetja povečini zaposlila nedomačine, ki se vozijo iz Furlanije. Menimo, da je to krivično in nezakonito, saj so, če se ne motimo, tako pohiteli z gradnjo ceste prav zato, ker se je brezposelnost na Tržaškem koj po prihodu novih oblastnikov znatno povečala. Beseda urada za delo bi bila tu zelo na mestu.

ZA NAŠE KMETOVALCE

Generalni komisar dr. Palamara je pred kratkim raztegnil na Tržaško italijanski zakon z dne 25. julija 1952 št. 949, po katerem daje država kmetovalcem posojila pod izredno dobrimi pogoji. Kmetje dobe posojilo, če nameravajo izboljšati, preurediti ali zvečati stanovanjska poslopja, hleve in senike, če žele kupiti poljedelske stroje ter zgraditi namakalne naprave. Posojilo se obrestuje s 3 odstotki na leto in je lahko 5- ali 12-letno.

Po zakonu mora vse gradbene načrte odobriti tudi kmetijsko nadzorništvo.

Našim kmetovalcem priporočamo, naj se za stvar zanimajo ter se po možnosti v čim večji meri zakona poslužijo. Podrobnejša pojasnila dobe pri kmetijskem nadzorništvu ali pri kmetijskem konzorciju v Trstu.

Jesenski popravni izpiti v Gorici

V jesenskem izpitnem roku so izdelali naslednji dijaki:

GIMNAZIJA - LICEJ: IV. razr. gimn.: Ambrosi Franc, Gruđen Marjan, Markuža Jožef, Sirca Franko, Svab Konrad, Vižin Marina. — I. razr. licej: Bregant Ivan, Ferletič Ivan-Karel, Furlan Silverij, Gruđen Aleš, Lutman Maksimilijan, Pavletič Jožef, Rijavec Marija. — II. razr. licej: Cigoj Marija, Cvitkovič Dragan, Leban Aleš, Petrič Nada, Stigari Boris. — Sprejemni izpit v I. razr. licej: Budihna Anamarija, Jarc Jožef, Lovrečič Danilo, Stilič Lionello. UCITELJISCE: Popravni izpit I. razred: Ceschia Wanda, Gomišček Severina. — II. razr.: Cernic Emilija, Cotič Virgilio, Frandolič Marija, Leban Borut, Marušič Bruna, Zidarič Lucijana. — III. razr.: Perat Marija, Radetič Virgilio.

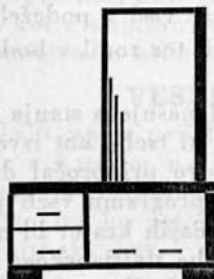
NIŽJA SREDNJA SOLA: I. razr.: Brambilla Franko, Korsi Rudolf, Lavrenčič Jožef, Marinič Jožef, Mozetič Ivan, Nardin Voiko, Sirk Aleksander, Cernič Olga, Erzetič Marija, Marta, Košuta Teodora, Lepušček Helena, Nardin Nada, Pelicon Jožica, Stilič Leopold, Uršič Jolanda, Maraž Silva. — II. razred: Makuc Ivan, Metlika Marjan, Pahor Ciril, Peršolja Fabij, Peršolja Adolf, Pettarin Božidar, Cigoj Neva, Di Dio Silva, Leban Anka, Leban Marija, Ličen Suzana, Maraž Eleonora, Polh Marjeta, Sossou Ana, Oltzinger Albina. — Nižji tecajni izpit: Anselmi Ernest, Brajnik Kazimir, Korsič Hadrijan, Cussigh Aleš, Furlan Hadrijan, Pavlin Ivan Pavel, Pavlin Marko, Primožič Silvester, Tomsič Jordan, Brescia Klavdija, Comi Marija, Cotič Ida, Cristiani Ivanka, Cvetreznik Marta, Guljin Miroslava, Jakin Marija, Marinič Rozana, Marušič Ana, Prinčič Dragica, Severi Vijolica.

STROKOVNA SOLA: I. razred: Cerv Lucijan, Cevdek Roman, Kodernac Walter, Crassini Sergej, Guljin Jožef, Nanut Karel, Peteani Marin, Cuk Diana, Gorkič Bruna, Mersechi Lucija, Nanut Lavra, Nardin Nerina, Spacapan Albina, Stanta Klara, Tabaj Norma. — II. razred: Gergolet Armand, Juren Lucijan, Klavčič Emil, Kovic Anton, Novel Silvan, Rosič Viljem, Pahor Aldo, Pahor Oskar, Terpin Julijan, Uršič Pavel, Droc Helena, Erzetič Ada, Pisk Marija, Vižintin Jolanda, Vižintin Sidonija. — Zaključni izpit: Kralj Jurij, Devetak Ivan, Florentin Adrijan, Gomišček Kazimir, Juren Oskar, Kovic Andrej, Markovič Stanislav, Nucci Danilo, Stilič Alfred, Spacapan Bruno, Velušček Ferdinand, Komavir Ana, Gomišček Marija, Krapež Ivana, Oltzinger Magdalena, Spacapan Zmaga, Colja Roje Zajra.

TOVARNA

Prinčič

KRMIN - CORMONS
TELEFON ŠT. 32

Izdeluje vsakovrstno pohištvo, spalnice, jedilnice, kuhinje i t d. Izvrši vsako delo po naročilu. Prodaja po tovarniških cenah, jamči za solidno delo.

Dopisi iz Goriške

GORIŠKO MESTO IN OKOLICA

Goriški župan dr. Bernardis je v Piccolu priobčil dva članka, ki ju je posvetil raznim nalogam občinske uprave. Zanima nas zlasti članek z dne 18. septembra, ki nosi naslov: »Niso se zanemarjale potrebe okolice«. Piše dokazuje, kako je občinska uprava nepristransko skrbela tudi za potrebe prebivalcev iz okolice, ki je, kakor je vsem znano, po večini slovenska. Med časopisi, ki so tu pa tam poudarili, da se okolica zanemarija v korist mestnega središča, naj bi bil tudi Novi list. Da bi se pred takimi očitki opravičil, navaja g. župan nekaj javnih del, ki so se, oziroma se bodo v doglednem času izvršila v okolici. Tako omenja napeljava elektrike za pet hiš v Štmavru, kar je obično stalo 800 tisoč lir in bi stalo skoro en milijon, če bi tamkajšnji prebivalci sami ne pomagali pri delih. Napoveduje nadalje dopolnitev štandrezkega vodovoda, ureditev trga in otroškega vrtca v Ločniku, popravilo podgorske ceste, gradnjo mostička čez Sočo ter vodovoda za Oslavje in Štmaver. »Še bolj kot ti primeri,« zaključuje župan, »je važna volja občinskih upraviteljev, da ostanejo zvesti tej smeri. Občina namreč ima zares isto mero tako za središče kot za okolico«.

Da županove izjave ne veljajo za preteklost, neovrgljivo dokazuje zlasti štandrezki vodovod, ki so ga tamkajšnji ljudje hoteli zgraditi z lastnim denarjem.

Vsak prebivalec bi ga lahko užival že desetletja, če bi bil Štandrež ostal samostojna občina. Vsej javnosti pa je znano, da je goriška občina uporabila veliko vojno odškodnino štandrezke občine za potrebe mestnega središča. Tako velika večina štandrezkih prebivalcev še danes čaka, da se razširi vodovod v stranske ulice.

To je prejasen dokaz, da je v preteklosti prevladovala dvojna, nepravilna ter nesocialna mera. Bog daj, da bi vsaj v bodočnosti veljala enaka mera za središče in okolico!

OSLAVJE

V soboto sta si v prelepi pevski cerkvi, ki jo je odlično poslikal priznani umetnik Tone Kralj, obljubila zakonsko zvestobo učiteljica Primožič Hedvika in g. Miroslav Klanjšček. Novoporočenca sta iz uglednih in klanjškimi zavednih oslavske družin. Želimo jima obilo sreče in božjega blagoslova na novi življenjski poti.

Čestitkam in voščilom se pridružuje tudi uredništvo Novega lista.

V imenu vseh oslavske staršev in njihovih malčkov, ki so doslej obiskovali otroški vrtec, danes ponovno opozarjamo župana, da je treba oslavske vrtec ohraniti. Kajti za naše otroke bi bilo vsekakor predaleč, če bi morali hoditi v Pevmo. Upamo, da bo goriški župan to našo potrebo in željo upošteval. Razloge smo svoj čas v Novem listu natančno navedli in prosimo g. župana, da jih do bro premisli.

ŠTEVERJAN

Smatramo za svojo dolžnost, da v tem dopisu izrazimo veliko zadovoljstvo nad dobrim stanjem naših občinskih cest. Prav lepa je danes cesta, ki vodi iz Preval in Jazbin na Valerišče. Kmetovalci so z njo zado-

voljni, saj je užitek za ljudi in živino po njej voziti. Zlasti se je dobro uglasila glavna cesta iz Dvora do Grojne; človek ima vtis, da je asfaltirana. Tudi razne postranske poti so se v zadnjem času dobro popravile. Zasluga za vse to gre našemu neutrudljivemu županu g. Podveršiču, ki za blagor svojih delavnih prebivalcev naredi vse, kar more. Velika škoda je le, da ga še vedno močno ovira bolezen na nogi. Zopet se je namreč moral več dni zdraviti v bolnici. Prav iz srca mu želimo, da bi popolnoma ozdravel, tako da se bo lahko z največjo verno posvetil vprašanju vodovoda, ki postaja od dne do dne bolj kričeča potreba za naše gospodarstvo in ljudsko zdravje.

JAZBINE

V Novem listu smo se že nekajkrat pritožili, ker do danes še nimamo električne luči. Električna je v naši občini že skoro povsod napeljana, le naše naselje se mora še vedno zadovoljiti s petrolejko. To potrebo toplo priporočamo našemu županu in ga prosimo, naj stori vse, da bomo čimprej tudi mi deležni take razsvetljave, kakor zahteva naša doba.

NOVO ŠOLSKO LETO

Šolsko leto 1955-56 se za nižjo srednjo in strokovno šolo prične v ponedeljek, 3. oktobra. Dijaki naj bodo v šoli točno ob 8.30, kjer jim bodo profesorji dali nekaj navodil za novo šolsko življenje. Nato jih popeljejo v cerkev k šolski maši.

Za gimnazijo-licej in za učiteljske pa se novo šolsko leto prične v ponedeljek, 10. oktobra. Tudi dijaki teh šol naj bodo ta dan točno ob 8.30 v šoli.

SOVODNJE

Ob poroki gđe. Vande Tomšič in g. Romana Tomasija je prišlo do neprijetnega dogodka, ki je hudo ozlovoljil vse Sovodenjce.

Star je slovenski običaj, da postavljamo novoporočencem slavoloke z napisi, v katerih jim izražamo priskrba voščila. Tako so zadnjič storili tudi naši fantje. Razume se, da je bil napis na slavlolu slovenski. Kakšen pa naj bo, ako je namenjen slovenskima novoporočencema?

Toda takoj po poroki je orožniški brigadir, ki je nadomestoval odsotnega maršala, fantom ukazal podreti slavlolu ali pa mu dodati tudi italijanski napis. Tako ravnanje varuhov javne varnosti moramo najodločneje obsoditi, saj ni njihova naloga, da posegajo v čisto zasebne zadeve, posebno pa ne na dan poroke, ko mora biti vse veselo. Z isto pravico bi lahko prepovedali tudi slovenski napis na poročni torti. Omeniti moramo, da so fantje postavili slavlolu na zasebnem prostoru.

Neizkušeni mož je potreben najresnejšega pouka, sicer pa je najbolj pametno, da se tak nestrpnež premesti kam drugam, ker ni sposoben opravljati službe med Slovenci.

IZ DOBERDOBA

Ko se je pretekli teden 20-letna Zora Radetič peljala iz Jamelj z vespo na Poljane, se je težko ponesrečila. Vanjo je zadelo dru-

go motorno vozilo, in jo vrglo na tla. Pri padcu je dekle utrpelo hude poškodbe. Odpeljali so jo najprej v tržiško bolnico, kjer so ji ugotovili zlom nosne kosti in pretres možganov. Sedaj pa je doma, a še vedno v nezavestnem stanju. Dekle je na tem, da se poroči. Zato ji vsi še bolj iz srca želimo, da čimprej ozdravi.

Širi se govorica, da bo naš poštni urad začel poslovati s prvim oktobrom. Dokler se ne dokonča gradnja posebne stavbe, naj bi uradoval v občinski hiši.

TRŽIČ

Na ukaz državnega pravdnništva v Gorici so orožniki odpeljali tri uslužbenke tržiških ladjedelnic. Zaprli so jih zaradi velike tatvine niklja, o kateri smo zadnjič poročali. Zlikovci so pač hoteli čez noč obogateti, saj so odnesli iz skladišča kar 35 q dragocene kovine, ki jo je država odstopila ladjedelnici za pet milijonov, medtem ko je po tržni ceni vredna 20 in še več. Uslužbenici, ki so končno padli v roke pravice, so tile: 46-letni Ferdinand Agnoli in 52-letni Russini Luigi iz Tržiča ter 42-letni Pavel Brescia iz Ronk.

Pretekli teden je motorno kolo povozilo mater petih otrok Alojzijo Antonič. Zaradi hudih poškodb je uboga žena kmalu izdihnila. Smrtna nesreča je pretresla vse Tržičane. Mnogi so se družine blage pokojnice spomnili tudi s precejšnjimi denarnimi prispevki, ker je njen mož vrhu vsega še brez dela.

Hudo prizadeti družini izrekamo iskreno sožalje, pokojnica pa naj uživa večni mir.

ŠTMAYER

Na naši cesti se zaradi nepreglednih ovinkov pogosto dogajajo razne prometne nesreče. Štmaverci, ki se po njej vozimo, se trajno bojimo, da se pripeti kak smrtni primer. Zato smo v Novem listu že nekajkrat opozorili županstvo na grozečo nevarnost.

Kako potrebna je ureditev ceste, nam prica vest, ki smo jo pravkar dobili.

V nedeljo ponoči se je na cesti Štmaver-Pevma pripetila izredno huda prometna nesreča. Težko sta bila namreč ranjena dva Goričana, ki sta se z lambreto peljala izpod Šabotina proti mestu. Na nevarnem in strmim ovinku sta z vsa silo padla ob tla. Odpeljali so ju v bolnico v ul. Brigata Pavia. Zdravniki so ugotovili pri 33-letnem Antonu Clersiclu iz Gorice zelo nevarne poškodbe; pri 42-letnem Branu Grusovinu pa lažje poškodbe. Clersicla pa si je pri padcu zlomil lobanjo, pretresel možgane in izgubil mnogo krvi. Zato je njegovo stanje zelo resno.

Huda nesreča bo, tako upamo, morda le prepričala oblastva, da je cesta Štmaver-Pevma nujno potrebna primerne poprave.

ZNANA URARNA IN ZLATARNA

M. Šuligoj

GORICA - Ul. Carducci 19
(Gospodna ulica)

Bogata izbira švicarskih ur, moderno in lično izdelana zlatnina

Cene zmerne - Popravila z jamstvom

Beneška Slovenija - Kanalska dolina

ŠEMPETER SLOVENOV

Na prvo nedeljo septembra je pri nas nastopil službo novi kaplan g. Fermo Picco, ki je doslej kaplanoval v San Giorgio di Nogaro. Mladega duhovnika so naslednjo nedeljo slovesno sprejeli tudi v Petjagu, podružnici sv. Doroteje, kamor bo hodil maševat ob nedeljah. G. Pico slovi kot goreč duhovnik in ni podoben onim duhovnikom v naši dolini, ki jim je vse drugo bolj pri srcu kot resnični duhovni poklic.

IZ DREKE

Velika večina naših mož in fantov roma po svetu s trebihom za kruhom. Največ jih dela v belgijskih rudnikih, kjer tu pa tam kdo izmed njih pusti tudi življenje. Tako smo pred dnevi prejeli žalostno novico, da je bil zopet eden izmed naših rojakov zasut v rudniku Sv. Elizabete pri Wanfercée Beulet. Ponesrečenec je 32-letni Valentin Zuffertli. Podrobnosti nesreče nam niso še znane. Belgijski rudniki so v zadnjih desetih letih požrli že mnogo beneških Slovencev.

IZ REZIJE

Župnik iz Rezijskega (Prato di Resia) se je zelo osmešil pred kulturno javnostjo vse Furlanije, ker je v »Messaggeru Veneto« objavil in podpisal ogorčen protest proti radijski družbi RAI. Ta je namreč v neki oddaji za rezijanske izseljence v Ameriki imenovala Rezijane »Genti slave della Val Resia«. Sloviti dušni pastir pa piše, da je radij-

ske poročilo poniževalna klobuta za rezijansko ljudstvo, češ da so »Rezijani Italijani in le Italijani« (le genti resiane sono italiane e solamente italiane). Možno nadalje klepeče, da »je bila Rezijska ranjena v tem, kar ima najdragocenejšega. Italija je domovina, za katero je že prelila toliko krvi in jo je pripravljena še preliti«.

Župnik Don Antonio Pagnutti (pagnutti pomeni v furlanščini hlebček) je s protestom pred vso javnostjo priznal, zakaj so ga poslali v Rezijsko ter da spada med tiste duhovnike, za katere je dušno pastirstvo le postranska zadeva.

Njegov protest je podpisal tudi »sindaco« Enzo Lettig. Uverjeni smo, da bosta oba dosegla za junaško dejanje zaželeno patriotsko nagrado. Rezijani pa bodo kljub protestom in sekanju starodavnih lip ostali sicer zvesti državljanji, toda slovenske krvi in narodnosti ter še nadalje »romunili« po rezijansko.

IZ ŽABNIC

V zadnji številki smo že poročali o smrti in pogrebu našega rojaka č. g. Luka Anderwalda, a le bolj na kratko. Pokojnik se je, kakor vemo, smrtno ponesrečil v soboto, 10. t. m., ko se je v družbi treh prijateljev z avtom vračal iz Pordenona. Vozili so s precejšnjo brzino po ravni, a mokri cesti, ko je avto nenadoma spolznil, se nekolikokrat divje zavrtel ter z vso silo treščil v občestno drevo. Pokojnik je utrpel najhujše udarce. Odpe-

ljali so ga v pordenonsko bolnico, kjer je po dveh dneh v hudih bolečinah umrl. V isti bolnici ležijo še ostali trije sopotniki z bolj ali manj resnimi poškodbami: Hanzi Kravina (Kufnjaku) z zlomljeno roko in nogo; brigadir žabniške finance z rahlim pretresom možganov ter njegov brat, ki je vozil in imel še največ sreče v nesreči, ker ga je vrglo iz avtomobila in ga le rahlo opraskalo.

S smrtjo g. Anderwalda smo izgubili nadanjenega pridigarja. Vsi se še živo spominjamo njegovih neštetih govorov, ki jih je ob raznih prilikah imel po vseh vaseh naše doline. Pridigal je slovenski, italijanski in nemški.

Zato smo bili tembolj prizadeti, ko smo pri njegovem pogrebu slišali le nekaj italijanskih in nemških besed.

Nihče pa ni izrekel tolažilne besede v domačem jeziku, v katerem je pokojnik občeval s sovaščani. Žalostno je, da se celo ob pogrebi večkrat pokaže, kako malo je pravega katoliškega duha med nami. In vendar je bilo pri pogrebu mnogo slovenskih duhovnikov, ki bi pokojniku v slovo radi spregovorili v njegovi materinščini. Kdo jim je zapri usta? To je toliko večja sramota, ker so Žabnice po cerkvenih pravilih slovenska župnija. Zaničevanja slovenskega jezika ne smemo trpeti, ako hočemo biti pravi katoliki.

Poleg duhovnikov kanalskega dekanata smo opazili tudi tri slovenske iz Gorice in Trsta.

Ob tragični smrti domačina duhovnika vsa vas globoko žaluje in izreka sorodnikom občuteno sožalje, pokojniku pa želi mirno spanje v rahli rodni zemlji.

BELI GRAD ZAKLETI GRAD

Cesar je med tem bolan v mrzlici ležal v svojem stanu. Kar plane v sobo princ Salm: »Rešite se, sovražnik je v mestu.« Cesar se brž obleče in v spremstvu štirih nas stopi z golim mečem na prag. Sovražniki odstopijo. Cesar ukaže, naj se njemu zvesti zbera na gričku Cerro de la Campana. Nepopisna zmeda zavlađa v mestu. General Miramon, ki brani glavni stan, obleži ranjen. Nekaj sto mož se s cesarjem v sredi prebije na vrh. Od povsod se stiska obroč okrog nas. Cesar hoče predreti, a general Mejija odsvetuje, ker smo eden proti desetim. V naglici mi da cesar nalog, naj sežgem tajni cesarski arhiv.

»Salm,« se obrne k adjutantu, »eno kroglo hranite zame!« Vedno bliže se blešče sovražni bajoneti. V nas se dviga gnev. Skoraj nevede se sprožijo puške. Zadnje krogle... Tedaj ukaže cesar dvigniti belo zastavo, sam se pa nasloni na sabljo. V diru prijezdi na čelu častnikov general Ercegaray: »Veličanstvo, moj ujetnik ste!« Obdan od sovražnikov in nas, čaka cesar na glavnega poveljnika Escobedo. Ko se približa, si premagani cesar odpaše sabljo in jo preda generalu. Nato stopi z njim pod v naglici pripravljen šotor. Nemi slišimo besede:

»Že v marcu sem odstopil. Ne prelivajte več krvi. Vzemite meni življenje. Mojim pa pustite, da se svobodno vrnejo. Bili so hrabri bojevniki.« Zdaj si je Escobedo komaj upal ziniti: »Veličanstvo, sporočil bom moji

vladni vaše želje, dotlej ste pa vi in vaši vojni ujetniki.« Solze so nam tekale v brade, ko smo se obkoljeni s cesarjem vred pomikali v mesto.

Bili smo že v prvih ulicah, kar pridirja naproti razmršena ženska z otročičem v naročju. Skoči k častniku, ki je korakal za nami, in mu potisne dete v roke:

»Imej ga, tvoje krvi je! Tudi on bo izdajalec!« Vsi smo obstali in zrlji, kako se je ves bled oddaljil — izdajalec Lopez. Še ljudstvo je obsojalo njegov zločin.

Vitez Pokorn je ob teh žalostnih spominih spet obmolnil. V sij cestne svetilke pod oknom se je risala njegova siva glava. Vstopila je služkinja in prižgala luč. Čudno nas je gledala, ko smo vsi trije molčali. Dolila je čaja, gospodar je pa spet povzel: »Naj bo še do konca, da me ne bo davilo. Še bolj pri luči, ker je

ZADNJE DEJANJE

temno in zlokobno kot tiste zakletve.

S Cerro de la Campana so nas častnike zaprli v samostan de la Cruz. Spočetka je bil tudi cesar z nami, kasneje so ga preselili drugam. Vse mesto je bilo v srcu na njegovi strani. Ženske so celo nosile žalne obleke. Ko so v mestu zvedeli, da nimata cesar in spremstvo denarja za vsakdanjo hrano, so nam jo začeli nositi z vseh strani. Tako daleč je prišlo, da je moral general Escobedo cesarja sprejeti, ko je zahteval, da se vsi nje-

govji vojaki spuste iz ujetništva. Velika ljubljenost med ljudstvom je bila vzrok, da je ukazal Juarez preseliti cesarja v hude celice pri kapucinih. Tako smo se ločili, ne da bi vedeli. V razrušenem samostanu niti celice ni bilo in Maksimilijana so zaprli v grobnico. Tu je molil in ob sveči čital zgodovino Cantuja. Šele čez nekaj dni so nesrečnejša premestili v šest korakov dolgo celico tik Miramona in Mejije. Vse smo zvedeli od stražnikov, ki se jim je nekdanji vladar smilil. Princ Salmu se je že posrečilo podkupiti nekatere častnike. Ko pa je bilo že vse pripravljeno za beg, začne cesar omahovati, češ da Habsburžan ne sme kloniti v nesreči. Tako se je beg 3. jun. izjalovil. Medtem pa je njegov brat, avstrijski cesar, hladnokrvno metal v koš brzojavke, ki so naznanjale Maksimilijanovo usodo. V naši ječi — je že težko nadaljeval vitez Pokorn, — smo slišali, kako je dve sto mater šlo prosit za cesarja; potem je šla in pokleknila pred republikanskega diktatorja princeza Salm. On pa je z jeklenim očesom gledal preko nje: »Tudi če bi vsi cesarji Evrope klečali pred mano, mu ne bi mogel ohraniti življenja. Ljudstvo in postava terjata njegovo glavo!« Tako, vidita, fanta,« se je obrnil vitez in udaril po mizi. »Kolikokrat se ho še grešilo.« klicevaje se na neko ljudstvo in na neke postavle!

Potem je nadaljeval: »Palica je bila zlomljena, še preden je vojno sodišče izreklo obsodbo. To je bilo 15. junija. Še isti dan je pisal cesar avstrijskemu poslaniku baronu Lago, naj pri Juarezu posreduje, da bi se naš odred »Meksikajnarjev« svobodno vrnil domov. Tako je vedno mislil na nas.

(Nadaljevanje v prihodnji številki)

IZ KULTURNEGA ŽIVLJENJA

Dve, tri drobtinice

O Francu S. Finžgarju

(Nadaljevanje in konec)

Nekoč sem dobil nalogo, da ga naprosim za predavanje v akademskem društvu. Takrat ni bil več v Trnovem, ampak kot upokojenec v svoji vili na Mirju. Poiskal sem ga tam in ga našel pred hišo. V hlačah in srajci je z zaviranimi rokavi klestil kolje in ga ostril za na njivo.

»Tako, vidite, kmetujem in doživljam pokoj,« me je nagovoril, ko je videl, da sem prišel k njemu. Ni mi dal roke in ni prenehal z delom, ki ga je očitno trenutno nad vse zanimalo. Obljubil mi je predavanje in tudi držal besedo. Bil je zelo priljubljen kot govornik, njegova predavanja so bila vedno najbolj obiskana in imela največ uspeha. Bil je kratek in jedrat v izvajanju in vedno stvaren. Ni se izgubljal v teoretiziranju, ki ne vodi nikamor. Izbral si je vedno kot predmet kako pereče vprašanje iz vsakdanjega življenja, nekaj, kar je vse zanimalo in kar so vsi razumeli. Uporabljal je le slovenske besede in se izogibal tujk, ki so čisto nejasne, pogosto pa celo nič ne povedo. Zaključek je bil vedno tak, da je nujno izhajal iz izvajanja in zato za vse sprejemljiv. Ni čuda, če so bili poslušalci nori nanj. A tak užitek je bil le redek. Finžgar je namreč imenitno govoril, a le malokdaj. Kdor ga je ujel za predavanje, je bil lahko vesel.

Nekoč sem ga slišal, ko se je oglašil k besedi pri debati. Bilo je zborovanje precej bojnega značaja: nekako razčiščevanje med mladimi in starimi. Dolgo je trajalo, več ur. Očtiki so padali z ene strani na drugo, da se je kar kresalo, vendar tako, da je bilo vse na dostojni akademski višini. Ni hotelo biti konca. Tedaj se je oglašil Finžgar, ki ga do tedaj v množici nisem niti opazil. Ni bil dolg, prej bi rekel, da je bil kratek v besedah. Toda — koliko je povedal! Več, kot prej vsi govorniki skupaj. Sele iz njegovega govora smo posneli, da ima zborovanje res neki cilj za naprej in ne samo za nazaj. Iskal je smisel stvari, ki so ga, kot se je zdelo, vsi drugi pozabili. Stvarno. Kaj zdaj?

Sam že šestdesetletnik — se je postavil na stran mladih! Nekako takole je govoril: Pravda med mladimi in starimi je stara, kot je stara človeška družba. Mladina je nagla, odločna, borbena. Stari je čisto ne razumejo, ker se ne skušajo v njo in njene razmere uživati. Zato nastajajo nesporazumi. Borbenosti, požrtvovalnosti, sile mladine nam je treba.

JULIJ BETETTO - SEDENDESETLETNIK

Ob koncu preteklega meseca je v Ljubljani praznoval 70-letnico starost slovenskih pevcev Julij Betetto. Slavljence se je proslavil na opernem, koncertnem in pevskovzgojnem področju. V zgodnji mladosti je postal učenec treh takratnih najpomembnejših slovenskih glasbenikov — Antona Foersterja, Frana Gerbiča in Mateja Hubada. Svoje nauke je končal na Dunaju, kjer je tudi pričel nastopati kot operni pevec v tamkajšnji operi. Na povabilo Mateja Hubada se je leta 1922 vrnil v Ljubljano. Tu se je proslavil kot eden najboljših slovenskih opernih pevcev. Zaradi njegovega plodonosnega delovanja ga smemo imenovati pionirja slovenske opere. Na svoji dolgi umetniški poti je nastopil v nič manj kot 172 vlogah v 137 operah. Naj omenimo samo nepozabne like, ki jih je ustvaril v slovenskih operah: župan Strukelj (Gorenjski slavček), oče Samorod (Lepa Vida), župan v Pohujšanju v dolini šentflorijanski, Dušan (Gospodovski sen), Cristoforo (Crne maske), Urh (Tajda), Jurkovič (Matija Gubec), Potinos (Kleopatra), Herman (Veronika Deseniška), Benjamin (Deseti brat), škof Wolf (Prešeren).

Betetto je nastopil tudi v številnih koncertih po vseh večjih jugoslovanskih mestih in v tujini. Med drugim je koncertiral tudi v Trstu.

Slavljence je nadalje odlični glasbeni vzgojitelj. Več let je bil rektor slovenske Glasbene akademije. Kot glasbeni vzgojitelj lahko s ponosom pokaže na dolgo vrsto učencev, ki jih je izoblikoval v odlične umetnike. Med njimi so najbolj zveneča imena sedanjih slovenskih pevcev: Heybalova, Vidmarjeva, Rus, Janko, Lupša, Korošec, Franc, Brajnik itd.

Toda ta sila je divja, neukročena in napravi čisto škodo, ker mladini manjka življenjskih izkušenj. Zato morajo priti na pomoč stari, da mlade moči prav usmerjajo in jih na razne stvari opozarjajo. Toda napačno bi bilo te sile dušiti. Sile mladine so kakor sila mogočnih valov, ki dero čez drn in strn, odnašajo s seboj blato in plevel, a ne gledajo, če podirajo tudi hiše in uničujejo posejana polja. Usmeriti prav te valove, to je naloga starih. Napravimo jim ne jezov, ampak korita, da bodo tekli po njih in nam bodo ne v škodo, ampak v korist, ko nam bodo poganjali mlitine in žage in vodne turbine...

Sijajen in odkritosrčen, skoraj fantovski Finžgarjev nastop in zaključek, ki ga je podprl z lahko primero, je zadostoval, da so bili vsi soglasni in se je zborovanje zaključilo veselo in z navdušenjem.

R. F.

LEP USPEH

Od 17. do 21. avgusta je bilo v Arezzu običajno vsakoletno mednarodno tekmovanje pevskih zborov. Letos so nastopili zbori iz Avstrije, Švice, Italije, Francije, Jugoslavije, Nemčije in Spanije. Tekmovali so v treh kategorijah: v prvi je moral zbor zapeti dve obvezni pesmi in ni smel šteti nad 50 članov, v drugi je moral prav tako zapeti dve obvezni pesmi in ni smel šteti manj kot 30 članov, v tretji so zbori peli po lastni izbiri in vsak je moral imeti najmanj 30 članov. V vseh treh kategorijah je osvojil prvo mesto Akađemski pevski zbor »Branko Krstanović« iz Beograda pod vodstvom dirigenta Babiča, medtem ko je tretjo nagrado v prvi in tretji kategoriji doseglo Kulturno umetniško društvo »Svetozar Marković« iz Novega Sada, ki je pelo pod vodstvom Save Vujkova. Jugoslovanska zbora sta pokazala, da po tehriki, zvočnosti, temperamentu in izvajanju občutno presegata ostale zборе.

Uspeh je toliko pomembnejši, če pomislimo, da so razsodišče, ki je določalo nagrade, sestavljali sami priznanj in odlični glasbeniki: italijanski pianist Benedetti Michelangeli, glasboslovec Bonaccorsi, skladatelj Eccher, dunajski kritik in dirigent Gillesberger, švicarski skladatelj in dirigent Hans Haug, profesor glasbe Liviabella, glasbeni pedagog Pellizzari, glasboslovec in kritik Schinelli, skladatelj in dirigent iz Ljubljane Rado Simoniti, dirigent iz Rima Somma in operni dirigent iz Trsta Toffolo.

Japonski slikar in pedagog Saburo Kurata, ki je lani obiskal Jugoslavijo, objavlja v znanih japonskih časnikih tople in pristrane članke o Jugoslaviji. Pred kratkim je priobčil zanimiva sestavka »Ljubljana« in »Izvečki iz mojega dnevnika o Jugoslaviji«.

VZGOJNI KOTIČEK

O pozabljenosti

Nekateri ljudje so tako raztreseni, da je pozabljenost postala njihova druga narava. Zdi se, kakor da gre za neozdravljivo bolezen, proti kateri ni pomoči.

Svet se na pozabljivca izpočetka jezi, s časom se nanj privadi in se vda, češ z revežem se ne da nič narediti. Je pač človek, na katerega se ni mogoče zanesti! Je bolnik, kateremu manjka vsaka duševna disciplina in zato ga ni mogoče smatrati za resnega človeka. Kdo naj mu zaupa in nanj zida? Saj ima glavo kot rešetko in je nesposoben izpolnjevati prevzetih dolžnosti in držati dane besede.

Družba, ki bi nanje zidala, bi zidala na pesek. Njihov duh stalno spi, njihova volja dremlje in se predaja nekaki sanjavnosti. Taki raztresenci se ne morejo v življenju uveljaviti, ker jih nihče resno ne upošteva in ceni. Če se pozabljivci izjemoma na kaj spomni, se vsi začudijo. »Oček« — je vzkliknil neki deček »danes si pa pozabil pustiti dežnik v tramvaj!«

In vendar je tudi pozabljenost ozdravljiva. Boj proti njej je celo ena najpomembnejših nalog v živ-

Akadska folklorno-plesna skupina »France Marolt« iz Ljubljane se je udeležila folklornega festivala v francoskem mestecu Charolles. Poleg francoskih skupin so nastopili tudi Italijani iz Genove, Nemci iz Porenja, Poljaki in Baski. Slovenska skupina je nastopila dvakrat. Obakrat je žela polno priznanje občinstva in kritike. Bunjevačke plesne je morala dvakrat ponoviti, kar se ni zgodilo nobeni drugi skupini.

Najstarejša in ena najbolj zaslužnih slovenskih založb — Slovenska Matica je svoj letošnji knjižni program razširila in izpopolnila. Ustanova namreva letos izdati drugi del Rousseaujevih Izpovedi, prvi del Zgodovine slovenskega slovstva (sestavljalci: Lino Legiša, Boris Merhar, Milko Matičetov, France Tomšič, Mirko Rupel in Alfonz Gspan), Shakespearejevega Riharda III. v prevodu pesnika Mateja Bora, Platonove Poslednje dneve Sokrata, Descartesovo Razpravo o metodi in veliki filozofski epos Lukrecija O paravi v pesniškem prevodu akademika Sovreta. Kot izredna knjiga je predvidena poljudna študija Antona Melika Stajerska s Prekmurjem in Mežiško dolino. Slovenska Matica ima med drugim tudi v načrtu slovenski prevod Dantejeve Božanske komedije.

Pred kratkim so v Ljubljani gledali na filmski trak posneto šaosinsko opero Ljan San Po in Cu In Taj. Delo prikazuje tragično ljubezen med mladim študentom Ljan Sang Poem in dijakinjo Cu In Taj. Snov zgodbe je vzeta iz narodnih legend. Šaosinska opera je zasnovana na prefinjenem lirizmu ter na tihi in nežnem razvijanju dramskega dejanja. Napevi v njej so preproste pesmi, prijetne za uho, lahko razumljive in pretresljive. V njej nastopajo v vseh vlogah samo ženske.

Na letošnjem glasbenem študentskem festivalu v Berlinu so nastopili tudi gojenci glasbe iz Jugoslavije: pevka Marija Pijuković iz Beograda, pianist Marijan Fajdiga iz Ljubljane in obisto Miloš Kostović iz Beograda. Ob njihovem nastopu je bila dvorana polna. Navdušeno občinstvo je naše mlade izvajalce po koncertu večkrat priklicalo na oder. Na sporedcu naših udeležencev so bila dela Petrovića, Osterca, Radića, Kogoja in Fajdige. Mladi glasbeniki so prejeli sedaj ponudbo za gostovanje v Švedski.

Pred kratkim so se v okviru »Kongresa za svobodo kulture« zbrali filozofi, pisatelji in umetniki z vseh delov sveta v Milanu. Zborovanje sklicuje »Zveza za svobodo kulture«, ki je bila ustanovljena leta 1950 v Berlinu. Imela je že šest takih sestankov. Vodijo jo sloveči filozofi in znanstveniki: lord Russel, Spanec Madariaga, francoski pisatelj Jacques Maritain, nemški filozof Jaspers, dunajski znanstvenik Bednarik, politik Parri in pisatelj Ignazio Silone. Zveza ni odvisna od nobene države ali stranke.

Na mednarodnih razstavah otroških risb, ki bodo v New Delhiju, na Japonskem in v Parizu, bodo sodelovali s svojimi deli tudi jugoslovanski otroci.

ljenju. Taka borba je nujno potrebna, kajti pozabljenost, ki postaja druga narava, je zelo slična brezvestnosti.

Vse je odvisno samo od tvoje volje in njene skrbne in čvrste vzgoje. Misli na stvar, ki je ne smeš pozabiti, stalno osem dni, imej jo noč in dan pred očmi, zabičaj si jo v srce in vest, pa je ne boš pozabil.

Začetj moraš z majhnimi stvarmi. Vadi spomin in voljo najprej z dežnikom, nato s sestankom, ki ga ne smeš zamuditi, nato z vsakdanjimi dolžnostmi, ki si jih sprejel, misli nanje z vso močjo in zvestobo, pa boš videl, kako postajaš polagoma spet gospodar nad svojo pozabljenostjo.

Življenje se gradi na malenkostih, močan in velik značaj se razvija in raste iz vsakdanjih navad, ki oblikujejo tvojo duševnost. Kdor je zvest v majhnem, je tudi v velikem.

Ko vodiš neusmiljeno borbo proti svoji pozabljenosti, se zavedaj, da se boriš za veliko stvar: za svojo čast, za svoje človeško dostojanstvo, za svoj ugled v družbi in za bodoče uspehe v življenju.

GOSPODARSTVO

Kaj bomo dodali moštu?

Letos je izredno dobra vinska letina. Računajo, da bo v Italiji znašal pridelek grozdja okoli 80 milijonov q, pridelek vina pa nad 50 milijonov hl. Pride torej več kot 100 litrov vina na vsakega državljan. Zato moramo na splošno računati z nizkimi vinskimi cenami. V takih razmerah dosežemo boljše cene le za res dobra in zdrava vina. Ta pa dobimo, če se strogo držimo pravil naprednega kletarstva.

KDAJ BOMO TRGALI

Na to vprašanje bo marsikdo odgovoril: ko bodo tudi drugi. Žal si ne moremo tu mnogo pomagati, saj so nekateri že potrgali zgodnje sorte, posebno samorodnice (šmarnice, klinton, Bacò itd.). Drugi pravijo, da je tudi malvazija že sladka.

Pri sladkobi pa so velike razlike. Koliko stopinj sladkorja kaže mošt iz malvazije? Lahko 14, 18 ali celo nad 20 stopinj. Če mošt kaže nad 20 stopinj sladkorja, potem smeš mirne duše trgati, drugače pa počakaj na splošno trgateg.

Trgatev naj odločita vreme in sladkoba. V Avstriji, ki je na severu, tržejo skoraj mesec za nami. Včasih seže trgatev še v november. Pri nas pa mnogi zaključijo trgatev že septembra.

Zgodnja trgatev, to je pred začetkom oktobra, je pri nas upravičena le, če bi zaradi slabega vremena začelo grozdje hudo gniti. Drugače bi smeli trgati komaj tedaj, ko z večkratnimi poskusi ugotovimo, da grozdje ne pridobiva več na sladkorju.

Potrebno bi skoraj bilo, da oblast določi, kdaj naj se trgatev prične! V nobenem primeru ne smemo trgati med dežjem in tudi ne zgodaj jutraj, dokler se rosa ne posuši. Mokro grozdje ne bo nikdar dalo dobrega vina.

ALI BOMO MOŠT ŽVEPLALI?

V zadnji številki Novega lista najdete navodila, kako se pripravi vinska posoda. Najboljši mošt bo dal slabo vino, če bo kipel v slabi posodi. Posoda pa ni vse! Potrebno je še drugo, da dobimo res izborna kapljica. Važno je predvsem pravilno žveplanje.

Če je grozdje popolnoma zdravo, kar pomeni, da so zdravi vsi grozdi in da ni bilo na njih gnilih jagod, potem je najbolje, da se pred nalitjem zadovoljimo z zmernim žveplanjem praznih sodov.

Če pa so bile med zdravimi jagodami tudi nekatere gnile in čeprav smo te gnile jagode odstranili, mora biti žveplanje močnejše. Z žveplanjem namreč zamorimo ali pa vsaj omamimo gnilobne in kisove glivice, ki se nahajajo tudi na zdravih jagodah.

Če pa nismo grozdja, to je gnilih in zelenih jagod spravili v posebno posodo, potem ne pomaga žveplanje sodov z žveplenimi trakci ali kolesčki, marveč je nujno potreben kalijev metabisulfit, katerega premešamo z moštom, in sicer najmanj 10 do 20 gramov na hl. V tem primeru ne žveplaj praznih sodov z azbestnimi trakci ali kolesčki. Če so sodi že žveplani, jih je treba pred nalitjem izplakniti.

KIPELNE SOLI

Še boljše kot kalijev metabisulfit so kipelne soli, ki so v prodaji pod imenom amonijev žvepleni fosfat, trefosolfit, nutrosolfit itd. Te soli vsebujejo iste snovi kot oba metabisulfit, poleg tega pa še fosfate, ki so hrana za vrelne kvasnice.

Kipelne soli zamorijo v moštu vse kvarne bolezenske, šibkejše in divje kipelne kvasnice in zadržijo kipenje včasih tudi za 48 ur. Medtem pa se v moštu razvijajo in množijo žlahtne kipelne kvasnice, po katerih se v nekoliko burnem kipenju moštni sladkor spremeni v alkohol in ogljikovo kislino. Taka vina se potem prej učistijo, so trohico močnejša in tudi bolj zdrava; predvsem pa ne porjavijo.

Kipelnih soli vzamemo navadno po 20 do 30 gramov na q grozdja. Bolje je namreč, če jih raztrosimo že po grozdju. Nekateri jih dajo v grozdni mlin.

Kipelnih soli lahko nadomestimo s kipelno tekočino, v kateri so raztopljene iste snovi, o katerih smo govorili. V tem primeru zlijemo na q grozdja po 30 do 40 gramov tekočine.

DOBRO VINO IZ GNILIH JAGOD

Med trgatvijo je na vsak način potrebno ločiti zdravo grozdje od gnilega. Če je na grozdu le nekaj gnilih jagod, jih izločimo in denemo v posebno posodo. Če pa je ena tretjina grozda gnila, spada ves grozd v posebno posodo, ker so tudi na videz zdrave jagode posute z gnilobnimi glivicami.

Iz gnilega grozdja pa lahko napravimo prav dobro vino, in sicer na naslednji način:

Na gnilo grozdje raztrosimo največjo količino kipelnih soli, to je tudi 40 gramov ali najvišjo količino kipelne tekočine. Nato grozdje zmeljemo in sprešamo. Mošt za 48 ur držimo v posebni posodi. Nato čisti mošt ločimo od usedline in ga nekajkrat prelijemo, tako da se nekoliko prezrači. V mošt premešamo čistih, posebej vzgojenih (selekcioniranih) umetnih kvasnic, ki vplivajo, da se mošt razvije v prvovrstno mlado vino.

UMETNE KVASNICE

Ko grozdje zmastimo, bo mošt začel kipeti, če je toplota dovolj visoka.

Kaj povzroči kipenje? Povzročijo ga kvasnice, katerih je na stotine in se nahajajo v zraku. Posebno mnogo jih je v kletnih prostorih, pa tudi že na grozdju, ko je na trti. Med temi kvasnicami so mnoge bolezenske, divje, ki slabo vplivajo na vino, mnoge pa so žlahtne. Najbolje bi bilo, če bi prišle v mošt samo žlahtne kvasnice. Take vzgajajo danes v posebnih laboratorijih in jih lahko kupimo.

Vsak mošt da boljše vino, če mu primešamo žlahtnih kvasnic. Pravilno pa bi bilo, da v moštu zamorimo sploh vse naravne kvasnice, kar lahko storimo z veliko količino žvepla v eni ali drugi obliki ali pa s toploto, in sicer s 70°C skozi pol ure. Takemu moštu, katerega bi predhodno še prezračili oziroma ohladili, bi primešali žlahtnih kvasnic doma, in sicer najboljše toliko litrov, kolikor mošta imamo za kipenje. Dovolj je, če v trgovini kupimo majhno mero žlahtnih kvasnic in jih doma na opisani način razmnožimo.

Če dodamo moštu žlahtnih kvasnic, je priporočljivo, da mu dodamo na hl še po 20 g amonijevega fosfata, ki je hrana za kvasnice.

VINOBNON

je neki nemški dodatek k moštu. Če ima kdo več slabih sort grozdja in iz teh napravi vino, nima slednje nikdar zaokroženega, dobrega okusa. V tem primeru svetujemo dodatek »vinobona« moštu, iz katerega se potem razvije vino, ki še najbolj sliči rizlingu.

»Vinobona« bi lahko dodali vsem moštom iz neprav žlahtnih sort in tudi moštom, ki jih napravijo nekateri iz belih in črnih sort, seveda samo za domačo rabo.

DODATEK SLADKORJA

Če je vino določeno za prodajo, se ne sme moštu ali mlademu vinu dodati sladkorja. To prepoveduje italijanski zakon. Tako vino se spozna, ker je bolj redko: ne vsebuje toliko vinskega izvlečka.

Za domačo rabo pa lahko moštu dodaš sladkorja. Če dodaš 100 litrom mošta poldrugi kg sladkorja, dobiš za 1 stopinjo alkohola močnejše vino. Najbolje je, da raztopiš sladkor v mlačnem moštu, ki ga nato primešaš ostalemu.

Tako pripravljene domače pijače ne smeš niti hraniti v kleti, kjer imaš vino za na prodaj. Zato pazi, ker je italijanski zakon zelo strog!

Sportni pregled

NOGOMET

Ze ves teden si lahko opazil precejšnje število ljudi, ki so se gnetli okoli igralnic v upanju, da že prvo nedeljo prvenstva A-lige dobe nekaj milijončkov. Večina je bila razočarana, nekaj jih je pa le prišlo na svoj račun ter vtaknilo v žepe po 5 milijonov lir. To so bili tisti, ki niso zaupali niti prvaku Milanu, niti Fiorentini, Juventusu in Triestini. Iz omenjenega vidimo, da prvi dan prvenstva ni bil brez presenečenj. Milan je izgubil proti Atalanti s 4:3, Juventus je igral neodločeno s skoraj že izločenim Spalom, prav tako Fiorentina s Pro Patrio. Triestina je nezasuženo izgubila s Sampdorijem v Genovi z 1:0, ko je sodnik neupravičeno razveljavil Brachov gol. Najboljši dokaz, da tega poraza Triestina ni zaslužila, je to, da je domače občinstvo živjgalo svojemu moštvu, Triestini pa ploskalo. Najbolj

ši igralec na terenu je bil brez dvoma Bernardin, srednji krilec Triestine. Če bodo naši someščani igrali še naprej tako, kot so to nedeljo, bodo gotovo najbolj zanimivi protagonisti letošnjega prvenstva. Ostali rezultati: Bologna - Genova 4:1, Inter - Novara 2:0, Napoli - Torino 2:2, Lazio - Padova 2:1, Roma - Lanerossi 4:1.

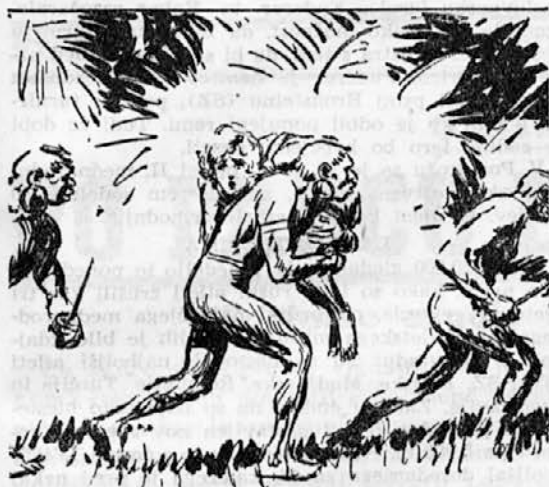
Tudi v Jugoslaviji je bilo mnogo presenečenj. Vse kaže, da Hajduk doživlja resno krizo. Zopet je izgubil, in to s Partizanom z 1:0. Vukas je precej razočaran, upajmo, da zato, ker varčuje za prihodnjo nedeljo, ko bo moral dati vse od sebe v tekmi proti državni reprezentanci Zah. Nemčije — svetovnemu prvaku. Nihče tudi ni pričakoval, da bo Dinamo spravljal v obup 18.000 sarajevskih gledalcev z blestečo zmago 3:0, ko so že videli svoje moštvo na prvem mestu v lestvici. Slabo se je izkazala tudi Vojvodina, ki je doma izgubila z novincem Veležem eno točko. Ostali izidi: Budućnost - Spartak 3:1, Zagreb - Železničar 3:0, Proleter - Radnički 1:1, Crv. zvezda - BSK 2:2. V lestvici vodi po četrtem kolu Dinamo, ki je za eno točko pred Crv. zvezdo in Partizanom.

(Nadaljevanje na 10. strani)

ZA NAŠE NAJMLAJŠE

št. 31

Tarzan, kralj džungle

46

»Se svetlejšje barve je bila kakor ta tuječa«, je rekel in pokazal na Tarzana. Ta opazka je zbudila Tarzanovo pozornost. Obsul je samca z vprašanji, da mu je ta komaj utegnil odgovarjati. »Samci so bili čakati in grdi. V rokah so imeli palice in nož«

MAXON Copyright, 1929, by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved.

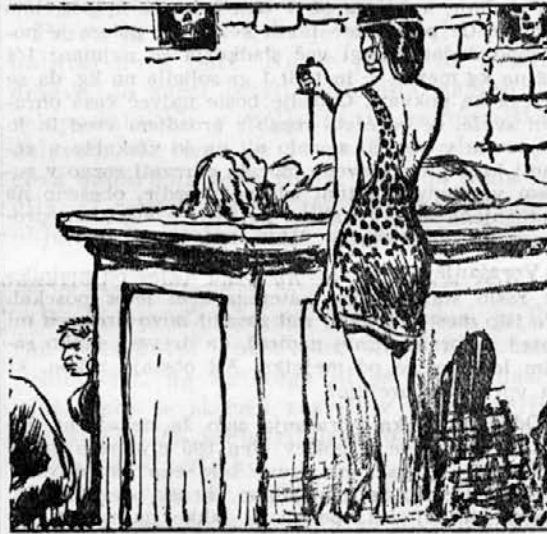
»Urno so racali po džungli. Samica je bila majhna, vitka in zelo bela. Vlekli so jo s seboj, včasih za roko, včasih pa za dolgo dlako, ki jo je imela na glavi. Nепrestano so jo topli in brcali. Kar zabavno je bilo gledati!«

»Proti jutranji strani so šli. Pol meseca bo tega«. Tarzan ni več poslušal zgodbe mladega samca. Prepričan je bil, da je ženska njegovega rodu v smrtni nevarnosti. Ne da bi kaj rekel, je skočil v drevje in krenil proti pozabljenemu mestu Oparju.

Koliko časa je Jane ležala v temni kleti starodavnega mesta Oparja? Čim bolj so se ji vračale moči, s tem večjim zanimanjem so jo gledali ječarji. Nazadnje je prišel dan, ko so jo odvedli na dvorišče, kjer je stal kamnit oltar.

Zvezali so ji roke in noge ter jo položili na oltar. Vsa trda od groze je gledala, kako so divjaki okoli nje čudno plesali. Se preden je velika svečenica počasi vzdignila nad njo dolgi nož, je Jane spoznala, kaj jo čaka.

Copyright, 1929, by Edgar Rice Burroughs, Inc. All rights reserved.

47

Ko se je pričela roka z nožem spuščati, je Jane omedlela. Tarzan je tedaj dan in noč hitel proti mestu Prepričan je bil, da tu najde belo ženo, bodisi živo, bodisi mrtvo. Misel na strašni oltar, ga je podžigala k naglici.

Skrivnost

DRJA FU-MANČUJA

ROMAN - Spisal: Sax Rohner - Prevedel: A. P.

»Dve,« je dejal James Weymouth.

Pustil sem svoje pisanje in spravil pisalne potrebščine v torbo, ki sem jo imel s seboj. Weymouth je privil v svetilki stenj, ki se je začel kaditi. Po prstih sem odšel do stopnic in potihoma gor do sobe, kjer je bila bolnica. Vse je bilo tiho in Mrs. Weymouthova mi je zašepetala, da bolnica trdno spi. Vrnil sem se dol in našel Smitha, da je po svoji stari navadi razburjeno korakal po sobi, kar je bilo zmerom znak, da se bliža nekaj nenavadnega. Ob četrt na tri je vetrič čisto ponehal in okrog nas je zavladala taka tišina, da si je ne bi nikoli mogel misliti tako blizu vedno šumnega Londona. Celo dihanje Weymouthovo sem lahko slišal. Sedel je ob oknu in gledal ven v temne sence pod cedrami. Smith je končal obhod in stal spet čisto tiho pri ognjišču. Poslušal je! Sicer pa ne dvomim, da smo vsi poslušali.

Rahel šum je pretrgal to izrazito tišino; prišel je od vaše ceste. Bil je le nerazločen in kratkotrajen šum, po katerem je nastopila zato tem večja tišina. Smith je bil že nekaj minut prej utr-

nil svetilko. V temi sem slišal, kako je močno z zobmi hlapnil.

Zdajci se je čisto razločno oglasilo trikratno skovikanje sove.

Vedel sem, da je to pomenilo, da je prispel sel; toda od kod je prišel in kakšne vesti je prinašal, mi ni bilo znano. Prijateljevi načrti so bili nerazumljivi; tudi ga nisem nadlegoval, da bi mi dal pojasnilo glede teh, ker sem vedel, da je bil ves napet in malce razdražene volje, ki se ga je polasčala v časih negotovosti — ko je dvomil v smotrnost svojega početja in pravilnost svojih domnev. Toda ni se ganil.

Zelo tiho sem slišal, da je ura udarila pol. Spet je rahla sapica zavela skozi vejevje. Veter je moral spremeniti smer, sem si mislil, ker prejšnjega udarca ure nisem slišal.

Kaj kmalu za udarci ure se je oglasil drug glas — glas, ki smo se ga vsi nadejali in nanj čakali — toda ko smo ga začuli, mi slin, se mi hče ni mogel popolnoma obvladati.

Tišina je bila pretrgana tako, da mi je srce divje poskočilo, ko je zadonelo — velevajoče trkanje na vratih!

»Moj Bog!« je zastokal Weymouth — toda ni zapustil svojega mesta ob oknu.

»Petrie, pojdi z menoj!« je velel Smith.

Vem, da sem bil zelo bleđ. Mislim, da sem zakričal, ko sem padel nazaj in se umaknil s sklenjenimi rokami pred tistim, kar je stalo na pragu.

Bila je divja, zanemarjena postava, ki je imela razmrščeno brado in grozno strmeče, srepe oči. Z rokami je oprijemala zdaj

RADIO TRST A

Nedelja, 25. septembra ob: 9.00 Kmetijska oddaja; 11.30 Vera in naš čas; 12.00 Oddaja za najmlajše; 13.30 Glasba po željah; 17.00 Zbor Slovenske Filharmonije; 19.15 Tržaški obiski in razgovori; 20.30 Puccini: Tosca, opera v 3 dejanjih.

Ponedeljek, 26. septembra ob: 12.55 Pevski duet in harmonika; 18.40 Koncert basista Jovana Antića; 19.00 Mamica pripoveduje; 21.00 Okno v svet; 22.15 Beethoven: Simfonija št. 6.

Torek, 27. septembra ob: 13.30 Glasba po željah; 18.40 Koncert pianista Maria Sancina, 19.15 Radijska univerza; 20.30 Kvintet Lisinski; 21.00 Radijski oder — Calderon: Sodnik Zalamejski, drama v 5 dej.

Sreda, 28. septembra ob: 12.55 Jugoslovanski motivi; 18.30 Z začarane police; 19.15 Zdravniški veče; 20.30 Vokalni tercet Metuljček; 21.00 Mnenja in dejstva; 22.00 Iz slovenske književnosti in umetnosti.

Četrtek, 29. septembra ob: 12.55 Hrvatski in srbski motivi; 19.15 Radijska univerza; 20.30 Vokalni kvintet; 21.00 Dramatizirana zgodba — Rado Lenček: Marija Antonietta; 22.00 Glasbeno predavanje.

Petek, 30. septembra ob: 13.30 Glasba po željah; 18.30 Z začarane police; 19.15 Sola in vzgoja; 20.30 Zbor Slovenske Filharmonije; 21.00 Tržaški kulturni razgledi; 22.00 Iz svetovne književnosti in umetnosti.

Sobota, 1. septembra ob: 13.50 Ritmični orkester Swinging brothers; 15.30 Pogovor z ženo; 16.15 Kavarinski koncert — orkester Pacchiori; 19.15 Radijska univerza; 20.30 Slovenske pesmi; 22.23 Gershwin: Američan v Parizu.

TEDENSKI KOLEDARČEK

25. septembra, **nedelja**: Firmin, Uroš
26. septembra, **ponedeljek**: Justina, Stojslava
27. septembra, **torek**: Kozma in Damijan
28. septembra, **sreda**: Venceslav, Vidica
29. septembra, **četrtek**: Mihael, Stojan
30. septembra, **petek**: Hieronim, Jakica
1. oktobra, **sobota**: Remigij, Semislava

VALUTA — TUJ DENAR

Dne 21. septembra si dal oz dobil za:

ameriški dolar	625—630	lir
avstrijski šiling	22.75—23.75	lir
100 dinarjev	80—80	lir
100 francoskih frankov	165—168	lir
funt šterling	1620—1660	lir
nemško marko	146—148	lir
švicarski frank	145.50—146.50	lir
zlat	713—715	lir
napoleon	4100—4200	lir

Izdaja Konzorcij Novega lista
Odgovorni urednik Drago Legiša

Tiska tiskarna tiskarjev »Graphis« z o. z. v Trstu
Ulica Sv. Franciška 20 — Telefon 29-477

VPRAŠANJA IN ODGOVORI

Vprašanje št. 157: Ker imam letos v obilici sadja in grozdja ter v hiši kopico otrok, bi rad nekaj pridelka spremenil v brezalkoholno pijačo. Ali mi lahko priobčite recept, kako bi to napravil iz grozdja, oziroma sadja?

Odgovor: Za izdelavo sokov iz sadja in grozdja je že nastala in se še vedno razvija velika industrija. Ta se poslužuje brezalkoholnih izparilnih kotlov (vakuum), ogrevalnih in ohlajevalnih naprav, hladilnic in orodja, katerega ne načnejo razne kisline. Kar pa je mogoče v velikem, ni mogoče, oziroma se ne izplača v malem. Zato vam ne moremo dati nobenega kaj vrednega recepta, da bi po njem lahko napravil pletenke — flaškone ali majhne sodčke brezalkoholne pijače. Lahko pa ohranite sladke sokove v steklenicah. Steklenice dobro izčistite in jih napolnite s svežim sokom, potem jih postavite v večji lonec ali kotel z vodo in kuhajte uro časa. Nato steklenice začepite s prekuhanimi zamaški in jih postavite na mrzlo (v klet) ter pustite pri miru. Ko želite steklenico odpreti, pomnite, da morate porabiti vso steklenico, ker drugače bodo iz zraka prišle v tekočino vrele kvasice in sok bo začel vreti. Če je mogoče, ohranite sadje čim dalje sveže, kar pa je mogoče le pri jesenskih in zimskih hruškah in jabolkah. Če to ni mogoče potem sadje posušite in napravite krehle, ki dajejo kuhani in nekoliko osladkani dobro pijačo. Iz sadja lahko napravite mezgo-marmelado. Če so na razpolago kozarci, ki se dajo neprodušno zapreti, potem je strošek samo za sladkor, katerega pa v tem primeru ni potrebno mnogo. Če pa nimate takih kozarcev, potem je potrebno dodati mezgi več sladkorja — najmanj 1/4 kg na kg mezge — in tudi 1 gr solčila na kg, da se mezga ne pokvari. Grozdje boste največ časa ohranili sveže, če odrežete rozgo z grozdom vred in jo postavite v posodo z vodo ali pa jo vtaknete v gomolj krompirja. Seveda morate odrezati rozgo v suhem vremenu. Pa tudi zdravo grozdje, obešeno na nategnjeno žico v kakem ne preveč zatohlem prostoru, se dolgo ohrani, lahko tudi do aprila.

Vprašanje št. 158: Približno en meter od mejnika je raslo staro drevo, katerega sem letos posekal. Na isto mesto bi sedaj rad zasadil novo drevo, a mi sosed to brani. Pravi namreč, da drevesa lahko sadim le 3 metre od mejnika. Ali obstaja zakon, ki to vprašanje urejuje?

Odgovor: Taka vprašanja smo že nekajkrat obdelali. Tu pride v poštev člen 895 civilnega zakonika. Če bi posekano drevo bilo eno izmed vrste sličnih dreves, recimo jablan, hrušk, orehov, lip, smrek, česenj, itd., potem bi lahko na isto mesto zasadili enako drevo, da bi se tako vsa vrsta izpopolnila. Ne bi smeli pa vsaditi n. pr. oreha, če je prej tam rastle jablana. Če pa posekano drevo ni bilo eno izmed cele vrste enakih, potem ima sosed prav in vi ne smete zasaditi visokodebelnega drevesa bliže mejnika kot v razdalji 3 metrov.

ŠPORTNI PREGLED

(Nadaljevanje z 8. strani)

S A H

Na mednarodnem turnirju v Göteborgu sta nas jugoslovanska igralca Fuderer in Rabar razočarala. Izgubila sta vsako možnost, da bi na tem turnirju postala velemojstra s tem, da bi se uvrstila med prvo devetorico. Fuderer je namreč v predzadnjem kolu izgubil proti Bronsteinu (SZ), prvaku turnirja, potem ko je odbil ponujeni remi. Tudi če dobi še zadnjo igro bo kvečjemu deseti.

V Portorožu se je 19. t. m. pričel II. mednarodni šahovski moštveni turnir, na katerem sodeluje 60 moštev. O njem bomo poročali prihodnjic.

LAHKOATLETIKA

Preko 20.000 gledalcev je v ponedeljek in ponedeljek bilo priča, kako so trije ruski atleti zrušili kar tri svetovne rekorde, ob priliki največjega mednarodnega lahkoatletskega mitinga, kar jih je bilo kdajkoli v Beogradu. Tu so nastopali najboljši atleti ZDA, SZ, Poljske, Madžarske, Romunije, Turčije in Jugoslavije. Zato ni čudno, da so izšli tako blestječi. Ze prvi dan je bil postavljen nov svetovni rekord na 5.000 m. Ruski atlet Kuc je s časom 13'46"8 zboljšal dosedanjega za 4", katerega je pred nekaj dnevi postavil Madžar Iharos. Gledalci so bili tako navdušeni, da so prvaka nosili na ramenih po stadionu. Ostali rezultati prvega dne: **na 80 m zapreke** ženske: 1. Milka Babović 11"3; 2. svetovna prvakinja Jermolenkova 11"5; **na 400 m** 1. Ignatijev (SZ) 47"6; 4. Jugoslovian Grujić; **na 100 m** 1. Richards USA 10"3 (najboljši letošnji rezultat na svetu); 3. Lörger 10"9; **met kroglice** Skiljevici (Jug.) 15.65 m; **1.500 m** Mugoša (Jug.) 3'48"4; **skok v daljavo** 1. Gabrowski (Polj.) 7.43 m; 2. Kušec (Jug.); **disk** 1. Krivokapić (Jug.) 49.14 m; **višina** 1. Soeter (Rom.) 1.95 m; 2. Marjanović 1.90 m.

V ponedeljek je 27-letna Otkalenko v izredno lepem slogu in preračunanem ritmu skoraj brez konkurence izboljšala svoj svetovni rekord na 800 m za 2 desetinki, s časom 2'06". Druga je bila Slovenka Slamnik. Naš pregovor pravi: »V tretje gre rado«. In res je uspelo Krivososovu, da je postavil še svetovni rekord v metu kladiva. Vrgel ga je 64.52 m. Drugi je bil Jug. Gubijan (57.96). Tudi njegov met je odličan, če pomislimo, da je bil leta 1938 svetovni rekord 57.93 m! Ostali rezultati: **200 m** 1. Richards (ZDA) 21"6; **800 m** Radišić (Jug.) 1'49"9; **3.000 m** 1. Onel (Turč.) 8'18"2; **110 zapreke** 1. Opris (Rom.) 14"3; 2. Lörger (Jug.) 14"5; **400 m zapreke** 1. Savić (Jug.) 54"9; kopje 1. Pavlović (Jug.) 54"9 m; **trojskok** 1. Ščerbakov (SZ) 15.51; 2. Milovanović (Jug.) 14.36 m; **skok ob palici** 1. Černoboj (SZ) 4.35 m; 3. Smith (USA) 4.30.

STRELJANJE

V Bukarešti je bilo pretekli teden evropsko prvenstvo v streljanju. Zlasti lepe uspehe so dosegli za Jugoslavijo mladinci, ki so se uvrstili v tekmi skupin na drugo mesto za Rusijo. Slovenec Josip Cuk je ob tej priliki postal evropski prvak za juniorje v streljanju s precizno puško malega kalibra v stojećem položaju.

lase, zdaj brado, potem spet se je grabila za usta. Nikaka mesečina ni padala na poteze tega nezemeljskega obiskovalca, toda, četudi je bila razsvetljava slaba, smo lahko videli blesteče zobe — in divje, srepe oči.

Pričela se je smejeti — izbruh za izbruhom je vrešče in odurno zvenel v noč.

Se nikdar nisem kaj tako grozotnega slišal. Odrevenel sem od groze, ki jo je vzbujalo tisto smejanje.

Tedaj je Smith pritiskal na gumb električne žepne svetilke, ki jo je imel s seboj. Naperil je beli svetlobni krog tako, da je svetloba polno padala v tisto lice na pragu.

»Oh, Bog!« je zavpil Weymouth. »John je!« In spet in spet je ponovil: »Oh, Bog! Oh, Bog!«

Takrat sem morda prvič v svojem življenju resnično mislil, da je stalo bitje z drugega sveta pred menoj. Sram me je priznati obseg groze, ki me je navdala. James Weymouth je dvignil roke, ko da bi hotel vreči od sebe tisto strahotno bitje med vrati. Momljal je — mislim, da je molil, toda čisto nerazumljivo.

»Drži ga, Petrie!«

Skočil sem naprej in ko se je spoprijel s tistim, ki je bil trkal, sem spoznal, da je bil človek iz mesa in krvi — človek, ki je tulil in se boril ko divja zver, se penil okoli ust in v divji blaznosti škrtal z zobmi; vedel sem, da je blaznež — da je žrtev Fumančuja — da je blaznež nadzornik Weymouth! Bliskovito sem spoznal vse to in priskočil Smithu na pomoč. Tedaj so se oglasili

bežeči koraki in moza, ki sta zunaj stražila, sta pridrvela na prag, za njima pa še neki tretji. Vseh nas pet se je oklenilo razbesnелеga blazneža, a smo mu le s težavo bili kos.

»Vbrizgalko, Petrie!« je zasopel Smith. »Brž! Moraš mu dati vbrizg!«

Izvil sem se iz borbe in zdirjal noter po torbo. Po Smithovem naročilu sem prinesel s seboj vbrizgalko, ki je bila že napolnjena. Celo v tistem razburljivem trenutku sem se moral čuditi veliki previdnosti svojega prijatelja, ki je uganil, kaj se bo zgodilo.

Naj se ne zadržujem predolgo ob koncu tiste grozne borbe. Vsi smo že obupavali, da ne bomo mogli pomiriti ubogega, blaznega človeka. Toda slednjič nam je uspelo; in suhi, okrvavljeni divjak, ki smo ga bili poznali kot detektivskega nadzornika Weymoutha, je negibno ležal na ležišču v lastni sobi. In začudenje, polno groze, me je prevzelo ob misli na tisti strašni veleum, ki je samo s praskom igle napravil iz vrlega, prijaznega človeka to nesnažno, zverinsko bitje.

Nayland Smith se je z divjim pogledom in še tresoč se zaradi ogromnega napora obrnil k možu, za katerega sem vedel, da ga je poslal Scotland Yard.

»No?« se je obrnil.

»Aretiran je, sir,« je detektiv sporočil. »Pridržali so ga v njegovem stanovanju, kakor ste odredili.«

(Nadaljevanje)